

Slniečko 2

ROČNÍK XVI. (XXXVIII.)

OKTÓBER 1983

3 Kčs

V mestečku na Sliacku MÁRIA ĎURÍČKOVÁ V mestečku na Sliacku bývala krčmárka Ližbeta. Išli o nej chýry, že je veľmi bohatá. Má vraj nielen plnú stajňu koní, ale aj plné truhlice striebra a zlata.

ILUSTROVALA TAMARA KOLENČIKOVÁ

Kupci, čo tiahli na Bystricu, či to už bolo od Nitry, alebo od Lučenca, najradšej práve tu nocovali. Lebo u Ližbety nebola núdza ani o dobré jedlo, ani o dobré víno, ani o dobrú spoločnosť. A po každej takejto návšteve pribudlo Ližbete do truhlice — ak už nie do tej zlatej, tak istotne aspoň do striebornej.

„Tá ošmekne aj rohatého!“ šuškala si krčmárkina čelad. „Najprv vínom hlavu pomúti a potom pripíše dve-tri holby.“

„To sa vie! Vari sa k toľkému bohatstvu dá prísť statočnou cestou?“

Dopočul sa o Ližbete zbojník Rojko, čo po zvolenskom rajóne zbíjal. Švárnny to bol chlapič, a k tomu špásovlivý, zaliečavý, a aký len spevák! Hory a doliny sa až tak ozývali, keď zaspieval z plného hrdla. Vždy keď nazbíjal, s kamarátmi sa zabavil pri víne, pri muzike. Tak si on užíval, zo života sa radoval — až kým... no ale o tom inokedy.

Vyobliekal sa Rojko ako mladý kupec: košela s čipôčkou, dolomán z holandského jemného súkna, červené karmazínové čižmy s ostrôžkami. Radosť pozrieť. Dvomi kamarátmi prikázal okolo Ližbetinej krčmy postávať, dakde na dvore v potmavšom kúte, a vraj len dobre počúvajte, čo budem spievať.

Na koňa vysadol, do krčmy pricválal, paholkovi uzdu do rúk hodil — a hybaj dnu.

„Dobrý večer, krčmárôčka, či sa u teba dá dobre navečerať?“ zahlaholil mocným hlasom, že sa všetko v jeho stranu zobzeralo.

A Ližbeta milo a pohostinne:

„Kto u mňa čo len raz večeral, už nikdy moju krčmu neobíde.“

A čosi-kamsi stála pred Rojkom pečená husacina.

„Hej, krčmárôčka, a či sa tu dá aj dobre napiť?“

A Ližbeta rozšafne:

„Kto sa u mňa čo len raz vínka napil, už nikdy na moju krčmu nezabudne.“

A ani sa nenazdal, už stála pred ním holba vína.

„Ej, počul som ja o tebe, krčmárôčka, o tvojom dobrom jedle i o dobrom víne. Aj o tvojej kráse som počul,“ bľuskol po nej

ohnivým okom. „Ale to, čo sa vraví, je len malý kúsok pravdy. Pravda je, ako to ja vidím, oveľa krajšia.“

Ližbete vyskočil na líca rumenec. Nebola ona už celkom mladá, vdovica v najlepších rokoch, takých nepokojných, i ten rumenec to potvrdzoval.

„Skadeže si ty, mládenec, že mi také sladké slová predkladáš?“

„Som veru oddaleka, až z mesta Trnavy, syn kupca so súknom, Pavko moje meno,“ predstavuje sa Rojko falošným menom. „Vozy idú do Bystrice dolnou cestou a ja som sa tu pristavil. Chýr o tebe ma postretol,

srdce ma potiahlo, kroky ma sem priviedli, ej, a ako len dobre, že ma priviedli! Prisadni si k môjmu stolu, krčmárôčka švárna, a vypi si so mnou pohár vína.“

Ližbete hrá na tvári úsmev:

„Môžem si aj prisadnúť, čoby nie, ale najprv vydám príkazy v kuchyni.“

Zaperlilo sa víno, štrngali čaše, rozvravel sa Rojko pred Ližbetou: ako ho vraj otec vypravil do Bystrice nielen s tovarom, ale aj obzrieť si nevestu, bohatú kupeckú dcéru, ich otcovia to vraj už dávno dovedna spleťajú. Rojkova tvár osmutnie, hlas mu poklesne. „Bohatá, bohatá, ale či mi bude aj srdcu milá?“ A hľadá na Ližbetu, v jeho očiach sa dá čítať aj bez slov. Prebíjaná šelma je Rojko, ešte prebíjanejšia ako sama Ližbeta.

„Akoby bohaté nevesty len v Bystrici rástli!“ zasmeje sa pohrdavo krčmárka. „Ja by som aj tu na Sliači vedela o jednej, čo má v truhlici aj striebro, aj zlato.“

Rojko iba rukou hodil:

„Reči sa vravia a chlieb sa je...“

„Tak vieš čo, mládenček z mesta Trnavy? Nebudeme hovoriť, ale sa budeme pozeráť,“ povie krčmárka a kývne hlavou, aby vyšiel za ňou.

Široký krčmársky dvor je už zahalený súmrakom, tmolia sa po ňom paholci a noclažníci, hrkocú furmanské vozy. Rojko zbadal v kúte svojich dvoch kumpánov, ale robil sa, pravdaže, že nič-nič.

Najprv ho Ližbeta viedla do maštale. Šesť koní tam odfrkovalo pri plných žlaboch. Paholok im vyčesával chrby, že sa len tak lisli.

„Paripy na pohľadanie,“ chváli Rojko, „tie by utiahli aj pol domu.“

A v duchu ich už začleňuje do svojho plánu.

Od maštale je do komory iba kúsok. Dvere sú mocné, celé železom obité. Ližbeta ich odomkyna siedmimi kľúčmi, ktoré ustavične za pásom nosí. A komora nie je komora, ale priam palota. Z vysokých hrád visia pôlty slaniny a celé ploty klobás. Pod nimi sudy plné masti... a v tomto...

„V tomto je naložená ľalovica,“ vysvetľuje krčmárka. „Bochníky syra sú od mojich vlastných oviec, čo sa pasú na Borovej hore.“

Nikdy Rojko nevidel takú hojnosť-prehojnosť. V jeho rodnej mičinskej chalupe odjakživa bieda s psotou hniezdili. Nech sa všetci v dome akokoľvek pechorili, nikdy sa ani len do vôle nenajedli. Iba teraz v poslednom čase našli spôsob: vziať tam, kde jesto. Rojkovi sa ten spôsob veľmi pozdával.

„Ešte sa pozrime sem,“ vedie ho Ližbeta do zadného kúta komory.

Pod zamrežovaným oblôčikom stojí okovaná truhlica a vedľa nej dve merice. Odkryje krčmárka mericu, ejha, plno strieborných toliarov! Otvorí truhlicu, ejha, plno zlatých dukátov! Len sa tak iskria.

„Ej, či je to len utešené zrno!“ povie Rojko. A vezme do jednej ruky strieborný toliar a do druhej zlatý dukát.

„Načo sú ti?“ smeje sa Ližbeta.

„Ukážem ich doma otcovi a poviem: Takéto zrná má moja Ližbeta za plnú truhlicu a takéto za dve merice. Ju som si vybral za nevestu, nijakú inú nepotrebujem.“

Ližbeta sa radostne rozosmeje. Ako len dobre, že dosiaľ všetkých pytačov odprávala. Ako len dobre, že čakala na tohto švárneho kupeckého syna z mesta Trnavy.

Podajú si ruky na znamenie, že sa zaslubujú. A bozkom spečatia svoj sľub — tam nad iskriacimi dukátmi, tam, pod tým zamrežovaným oblôčikom.

„Aký som len rád, čože mi už chýba? I som sa najedol, i som sa napil, i som si, čo je hlavné, nevestu po vôli našiel. Teraz keby som si tak ešte mohol zatancovať a od radosti zaspievať.“

„Čo len to!“ vraví šťastná Ližbeta. „Dvaja moji paholci sú chýrni muzikanti, jeden cimbaláš a druhý barboráš.“

Zhúdla barbora v krčmárskej svetlici, zacimbalil cimbal, a hostia sa hneď okolo nich zhŕkli: kupci aj pohoniči, hajčiari, jarmočníci, všetkým hneď žilky zahrali. Začalo sa to zvrtať, víriť, dupkať... A že dievok bolo málo, vysnorili kdejakú sukňu, kdejakú slúžku, kuchárku, umývačku. Celý dvor je zrazu prázdny, iba dvaja kumpáni pod stenou postávajú, akoby ich nič nezaujímalo. Vnútri sa to všetko hmýri, mrví, krepčí, dubasí — a najonakvejšie, v samom prostriedku, zvrta sa Rojko s Ližbetou. Cifruje vrtkými nohami, až mu ostrôžky postrngávajú, a podchvíľou mu vyletí z hrdla pieseň. Pieseň ako pieseň, nazdajú sa tí vnútri. Ale tamtí vonku dobre vedia, že nie je pieseň ako pieseň.

„Kamaráti moji, choďte do komory, lojom pílku mažte, a tak dvere režte, hoja hoj!“

vyspevuje Rojko, až sa obloky trasú.

Kto by bol v tej chvíli vykukol na dvor, bol by pri bielej stene zočil dvoch chlapov, ako mastia pílku lojom, aby mala tichý chod. A čujné ucho by bolo začulo, ako pílka prepíľuje pánty dverí.

Ale ktože by teraz vykúkal von, keď všetko tancuje a dupká. Ktože by počúval zvuky z dvora, keď dnuka cimbalista a barboráš hudú, až v ušiach zalieha?

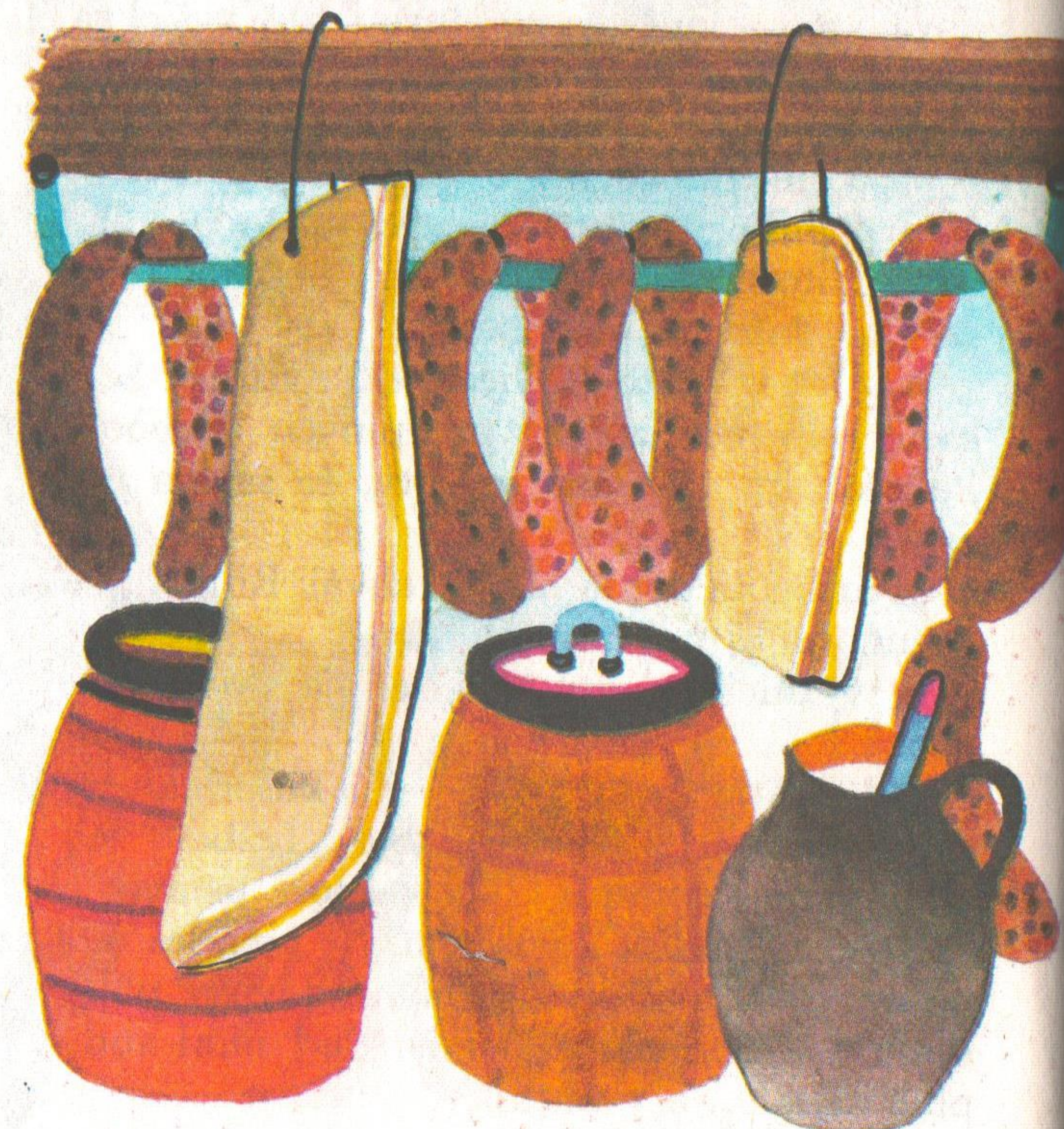
„Slaninu aj sadlo, to vám bude snadno, jalovička v sude, aj tá naša bude, hoja hoj!“

vyspevuje Rojko. A Ližbeta sa hrdo usmieva. Omámilo bohatstvo švárneho Pavka, aha, aké pesničky o ňom vyspevuje. Ej, veru je dobre byť bohatou nevestou!

„Zlato je v truhlici, striebro je v merici, klobásky na pánte, aj tie dolu dajte, hoja hoj!“

Kto by bol v tej chvíli šiel popred komoru, bol by zočil dvoch chlapov, ako vynášajú okovanú truhlicu aj plné vrecia a ako to všetko nakladajú na krčmárkine kone.

Ale ktože by teraz chodil na dvor, keď sa vnútri rozbesnela tancovačka, akú tento dom

nepamätá. Tancovačka, že od nej až zem duní.

„Kamaráti moji, na kone sadajte, v čiernej hore pod javorkom, tam na mňa čakajte, hoja hoj!“

vyspevuje Rojko o dušu spasenú.

„Nechodte dolami, len choďte horami, abyže vás nepostretli zvolenský žandári, hoja hoj!“

Kto by bol v tej chvíli vykukol oblokom, bol by zočil, ako dvaja chlapi odvádzajú zo dvora šesť vrchovato naložených koní. Ale ktože by teraz pozeral do tmavej noci, keď sa vnútri až tak zem trasie od zúrivej tancovačky.

Ešte dobrú polhodinu trval ten ošial a ešte aj potom pekných pár chvíľ. A vtom Rojko zdvihol ruky, čím ako na povel zastavil muzikantov a postupne aj rozparených tanečníkov. Usmial sa očarujúco do ticha, ktoré nastalo, zaspieval na tú istú nôtu:

„Krčmárôčka tlstá, tancuj sebe zhusta, veď ti je už komôročka aj s maštalou pustá, hoja hoj!“

Uklonil sa Ližbete, akoby jej iba za tanec ďakoval. A zdvihnutými rukami zakýval, prstami zamrivil, ani čo by mu pomedzi nevetrík previeval. Kým sa spamätali, už ho nebolo, iba čo začuli zo dvora vzdalujúci sa dupot koňa.

„Jáj, ľudia, držte ho!“ pochopila napokon krčmárka. „Moje zlato! Moje kone!“

Ale to už bolo všetko nenávratne preč. Nikdy viac sa Ližbeta so svojím zlatom nestretla.

Nuž taký zbojník bol Rojko: vrtký, vtipný, a k tomu ešte švárny, akoby ho zo zlata ulial. Ale osud ho aj tak nepošanoval. Nie podľa krásy sa nám v živote odmeriava, ale podľa našich činov.

„Nebudeš ty, šuhaj, na kolibku búchať, bude tebe vetrik popod nôžky dúchať!“

Tak sa povodilo aj Rojkovi.

Hodiník

PAVOL ŠTEFÁNIK

Ujo Haluška dostal na narodeniny hodinky. Také zvláštne. Natahovali sa samočinným pohybom ruky.

„Pozoruhodný, krásny darček,“ ďakoval ujo a priložil si hodinky k uchu. Tikali jedna radosť.

„Tik-tak-tik-tak,“ šepotali bez prestania. Hodiník, malilinkatý drobček, čo sa stará o správny chod hodín, pracoval spoľahlivo.

Ujo Haluška bol s hodinkami nadmieru spokojný. Cez deň ich nosil na ruke. V noci si ich odkladal na nočný stolík a zveroval ich do opatery Hodiníka.

Lenže nič netrvá večne. Odrazu len hodinky začali meškať. Minútu, dve, tri, až napokon úplne zastali.

Ako sa to mohlo stať? Jednoducho. Ten malilinkatý drobček Hodiník mal práce vyše hlavy. Preskakoval z jedného ozubeného kolieska na druhé; jedno brzdil, druhé poháňal, tretie chladil, aby sa nezavarilo. Slovom robil, až sa mu prášilo za päťami. Preto nie div, že sa po čase zúbky koliesok zaprášili a hodinky zastali.

Túžba

JÁN NAVRÁTIL

„Nedávno som bola hrudkou jarnej hlíny.
A dnes som už nezábudkou.
Nes tú správu, vietor,
do doliny!“

„Čím ty budeš, hrudka,
čo si ešte stále hrudkou?“

„Možno, že tiež nezábudkou,
možno trávou, púpavou...
Len nech máme stále
modré nebo nad hlavou.“

Darmo potom ujo Haluška vyvolával:
„Hej, Hodiník, čo tam robíš? Spíš a či čo?
Hodinky mi stoja!“

Lenže darmo volal. Unavený Hodiník zoskočil zo zotrvačníka a zaliezol kdesi medzi ozubené kolieska.

Čo mal teda chudák ujo Haluška robiť?
Hybaj s hodinkami do opravovne. Najbližšia

bola na Tulipánovej ulici. Pozdravil, poprosil, ale nepochodil, pretože také hodinky neopravujú. Ale nech skúsi na Snežienkovej ulici...

Zo Snežienkovej ho poslali na Fialkovú, z Fialkovej na Konvalinkovú, z Konvalinkovej na Narcisovú, z Narcisovej na Nezábudkovú, z Nezábudkovej na Klincovú, z Klincovej na Kosatcovú, z Kosatcovej na Astrovú, z Astrovej na Chryzantémovú...

Dni sa trátili ako voda v piesku. A boli by sa trátili aj ďalej, keby na Chryzantémovej ulici neboli ujovi Haluškovi prisľúbili, že mu hodinky opravia. Lenže za šesť mesiacov. Ujo Haluška div z kože nevyskočil. Nepovedal však ani slovo a pobral sa domov.

Pred spánkom si hodinky položil na nočný

stolík. Keď zaspal, snívalo sa mu o všetkom, čo s nimi podstúpil.

Hodiníkovi bolo akosi ľúto unaveného uja Halušku. Vyliezol spomedzi ozubených koliesok, spoza zlatistého pláštia vytiahol metličku a pustil sa do roboty. Zo žltkastých zúbkov a osiek pozmetal všetok prach. Potom vyskočil na ozrutnú vláskovú spružinu, rozhojdal ju, a čuduj sa, svete: stroj sa rozospieval:

„Hodiník, Hodiník,
lepší majster nie je nik.
Vo dne v noci riadi nás,
udrzuje presný čas.
Hodiník, Hodiník,
väčší majster nie je nik!“

„Sláva!“ zakričal Hodiník tak mocne, že zobudil uja Halušku.

Keď ujo otvoril oči a pozrel na hodinky, neveril vlastným očiam. Sekundová ručička bežala ozlomkrky.

„Hej, Hodiník, si tam?“ skríkol ujo Haluška celý natešený.

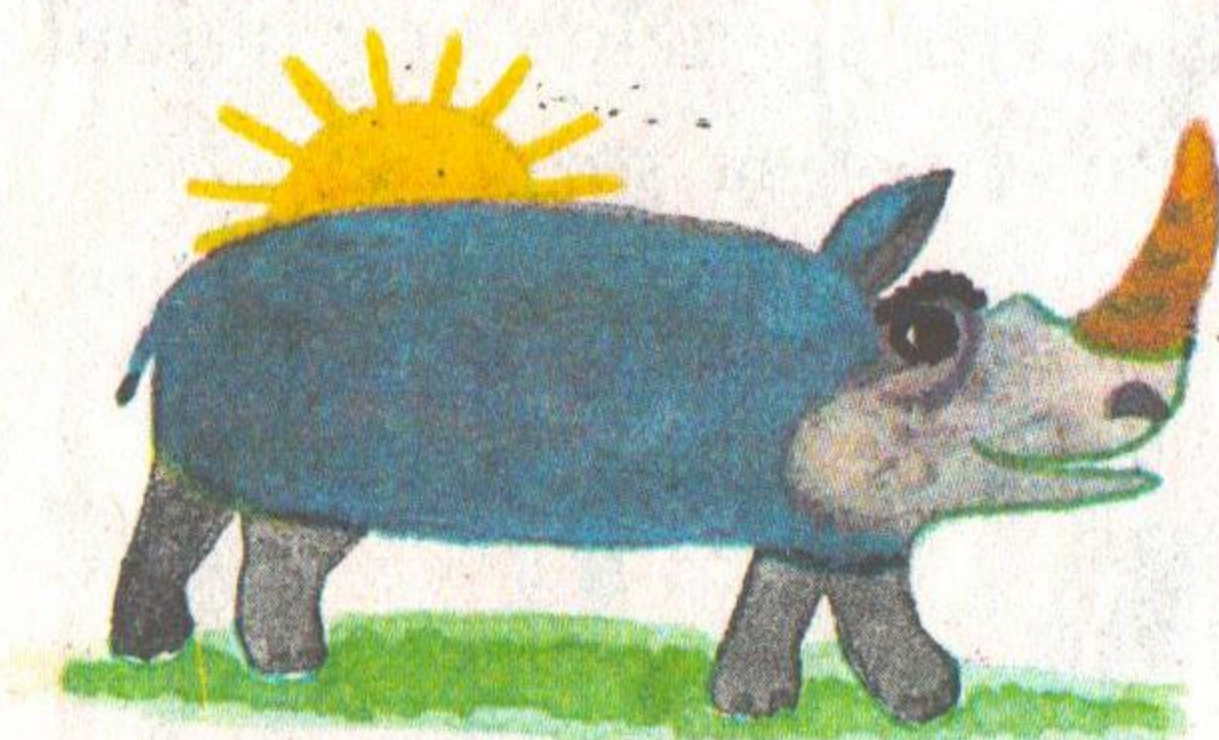
„Tik-tak-tik-tak,“ zaznela znútra Hodiníkova odpoveď.

„V núdzi poznáš priateľa,“ povedal veselo ujo Haluška a s uspokojením si pripevnil tikotajúce hodinky na ruku.

Nosorožec

Nosorožec chodí s rožkom.
S jedným, aj to bez masla.
Povedzte nám, milý pane,
žemľa by sa nenašla?

Moja cestovateľská batožina

Na cesty beriem si
svoje dva kufríky.
V jednom mám desať kíľ
štíplavej Afriky.

V tom druhom nosím zas
soľ kyslo-sladkastú,
jeden vlas na hrebeň,
tri zuby na pastu.

Košele z gombíkov,
tri šilty z baretky,
dva puky z nohavíc
a svetlo z baterky.

Dva mokré plamene
mi kamsi vymizli.
Kde teraz zoženiem
dva nové výmysly?

Veľké farebné oká

ELEONÓRA GAŠPAROVÁ

Na trávniku v botanickej záhrade sa prechádzal páv. Tu a tam si ušklbol sviežej trávy, potom zdvihol hlavu. Ľudia sa zastavovali a hľadeli na pestro sfarbeného vtáka. Petra s oteckom boli medzi nimi. Páv tu bol na okrasu ako kvety a kríky, čo v záhrade kvitli.

Akýsi chlapec pobehol cez trávnik až k pávovi a rozkazoval:

„Otvor chvost! Počuješ?“

Vták zdvihol krk, pohýbal ním dopredu a dozadu, až sa mu korunka na vrchhlave potriasala.

A chlapec rozkazoval ešte hlasnejšie.

Páv trochu zaspätkoval, dlhý chvost sa mu pohojdával. Potom sa ozval prenikavý škrekot. Vták sa rozhneval, ktosi z chodníka chlapca okríkol. No chlapec sa zaháňal rukami a kričal heš-heš ako na dáku hlúpu kuru.

Vtom sa dlhé perá na chvoste zdvíhali a roztvárali, ukázali sa na nich veľké farebné oká. A všetky vyčítavo hľadeli na chlapca.

„Poslúchol!“ zaradoval sa chlapec a pyšne sa obzrel dozadu. Zdalo sa, že čaká potlesk.

„Aký vejár!“ šepľala Petra a očarene hľadela na

vtáka. Stál v plnej farebnej kráse, ani sa nepohol. Takto sa bránil.

Po chvíli chlapec znovu k nemu pobehol:

„Už netreba! Stačilo! Heš!“

Vtedy sa Petra rozbehla k chlapcovi, schmatla ho za ruku a ťahala na chodník.

„Nechaj ho, nič ti neurobil!“

„Zaplátil som vstupné, tak čo!“ vytrhol si chlapec ruku a posmešne pozrel na dievča, menšie o dve hlavy. Ľudia odchádzali, ďalší prichádzali, no nik sa medzi deti nezamiešal.

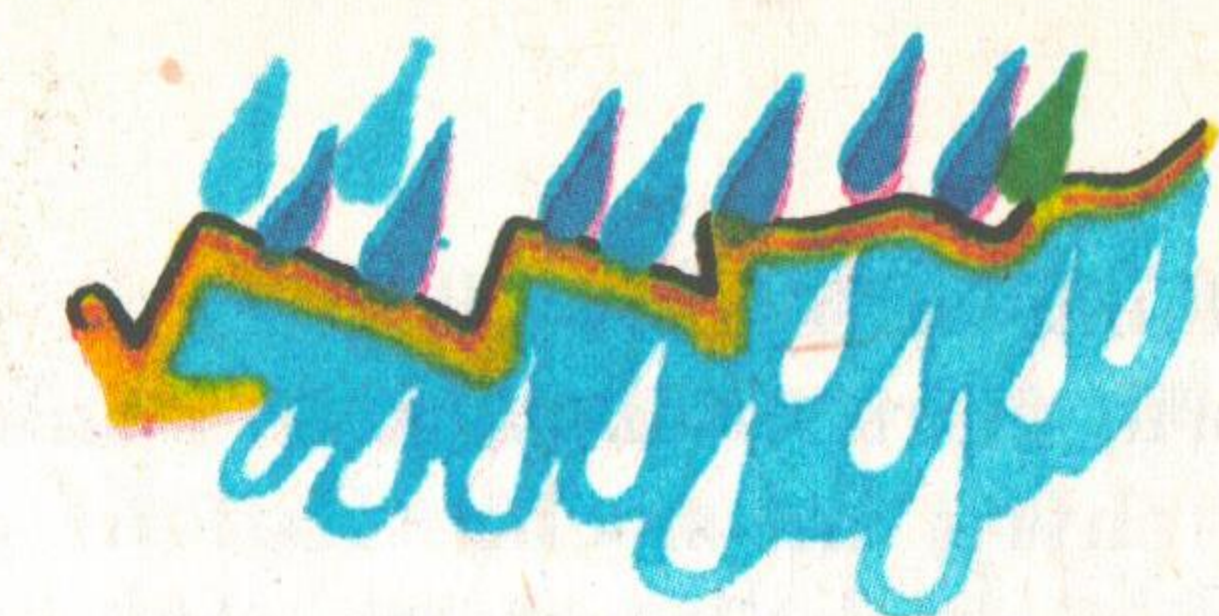
Chlapec odišiel, po chvíli aj Petra s oteckom. A páv len nehybne stál a skvel sa všetkými perami a pierkami.

„To vôbec nie je hlúpy vták,“ povedala Petra, keď už oddychovali na lavičke pri jazere. „Škoda, že nevie rozprávať.“

„Ten chlapec vedel,“ pripomenul otecko.

„A hlúpy bol aj tak,“ dopovedala Petra a pozrela z boku na otecka.

Pozoroval jagavý odraz stromov na vode a bolo vidieť, že sa mu vôbec nechce rozprávať o nejakom hlupákovi.

Bleskurýchly blesk

DANIEL HEVIER

Blesk svieti iba chvíľu: raz-dva!
Vietor ho sfúkne, než sa nazdá.
Na oblohu vždy skočí rád,
aby si mohla búrka spočítať,
koľko má ešte kvapiek dažďa.

Vodník a vodníča

JOZEF PAVLOVIČ

Sedí vodník vedľa kričľa,
dáva pozor na vodníča.

Sedí, sedí, z fajky bafká,
vodníča sa s cumľom bavká.

Bafká, bafká, bafká z fajky,
zaspal pritom znenazdajky.

Zobudil sa, ten vám čumel,
kde sa mu vzal v ústach cumel.

A vodníča-nezbedníča
bafká z fajky na rodiča.

Túlal sa hladný vlk po lese. Lenže darmo snoril, márne nazeral tam i onam, po koristi ani chýru ani slychu. Keď už od hladu ani nevidel, zašiel k potoku, aby si aspoň vodou naplnil prázdne brucho.

Ako tak pije, dobehlo zrazu k potoku jahňa, čo sa odtúlalo od svojho stáda, a začalo piť i ono.

Vlk sa už-už chcel vrhnúť na bezbrannú obeť, zrazu si to však rozmyslel a zlostne zavolať:

„Hej, jahňa, a či ty vieš, že ťa musím potrestať?“

„Jaj, strýčko, to ste vy?“ rozklepalo sa jahňa od strachu.

„Ja.“

„A prečože sa na mňa hneváte. Veď som vám neurobilo nič zlé.“

„Že nič?“ podišiel vlk bližšie k chúďatu.

„A kto mi múti vodu, že nemôžem piť. Há?“

„Ja nie,“ bráni sa jahňa nasmelo. „Veď stojím poniže vás.“

„Aha,“ zháčil sa samozvaný sudca. „Ale potrestám ťa i tak,“ vraví odrazu istejšie. „A to preto, že si sa mi lanský rok posmievalo. Posmešne na mňa kričalo.“

„Lanský rok?“ čuduje sa jahňa. „Veď som vtedy, strýčko, ani nežilo.“

„Tak to potom bol tvoj brat.“

„Nemám brata.“

„Nuž sa mi smial tvoj dedo,“ zadúša sa vlk od hnevu, že sa mu nedarí obviňovať jahňa tak, aby sa ho mohol zmocniť zdanlivým právom.

„O tom som ani nepočulo,“ opäť namieta jahňa.

„Vrav si, čo chceš!“ rozkričal sa vtom vlk.

„I tak mám pravdu ja, nie ty!“

A už aj cerí zuby, aby si zahnal hlad, keď tu jahňa smutne povie:

„No dobre, strýčko. Keď sa mi už má stať, čo je mi súdené, splnili by ste mi, prosím, posledné želanie?“

„Splnil. Prečo nie?“ vraví vlk prekvapene.

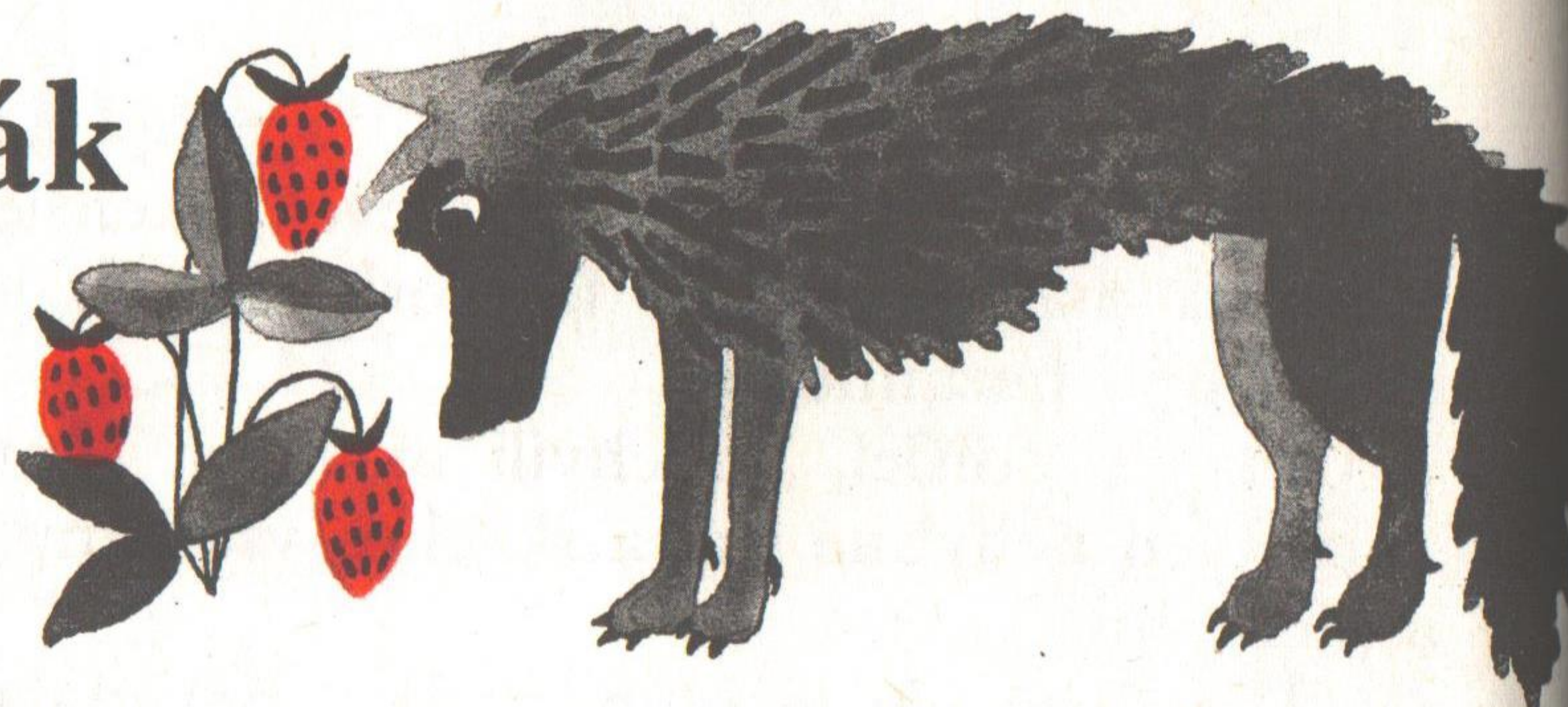
„A čo by to malo byť?“

„Počulo som, že ste vraj dobrý spevák.“

„Nuž to som,“ vyduje vlk prsia od pýchy.

Chytrák vlk

JÁN DONOVAL

„Ba ani neviem, či je ešte niekto chýrnejší odo mňa.“

„Zaspievajte mi teda dajakú pesničku,“ prosí jahňa. „Ale ak môžete, tak veselú, čo ma v tejto smutnej chvíli poteší, srdce rozveselí.“

„Ojoj! Môžem, čo by som nemohol,“ vystatuje sa vlk ďalej. A hneď aj zatiahne prvú, čo má na jazyku.

„A nemohli by ste hlasnejšie, strýčko?“ mieša sa mu jahňa do spevu. „Dáko vás slabo počujem.“

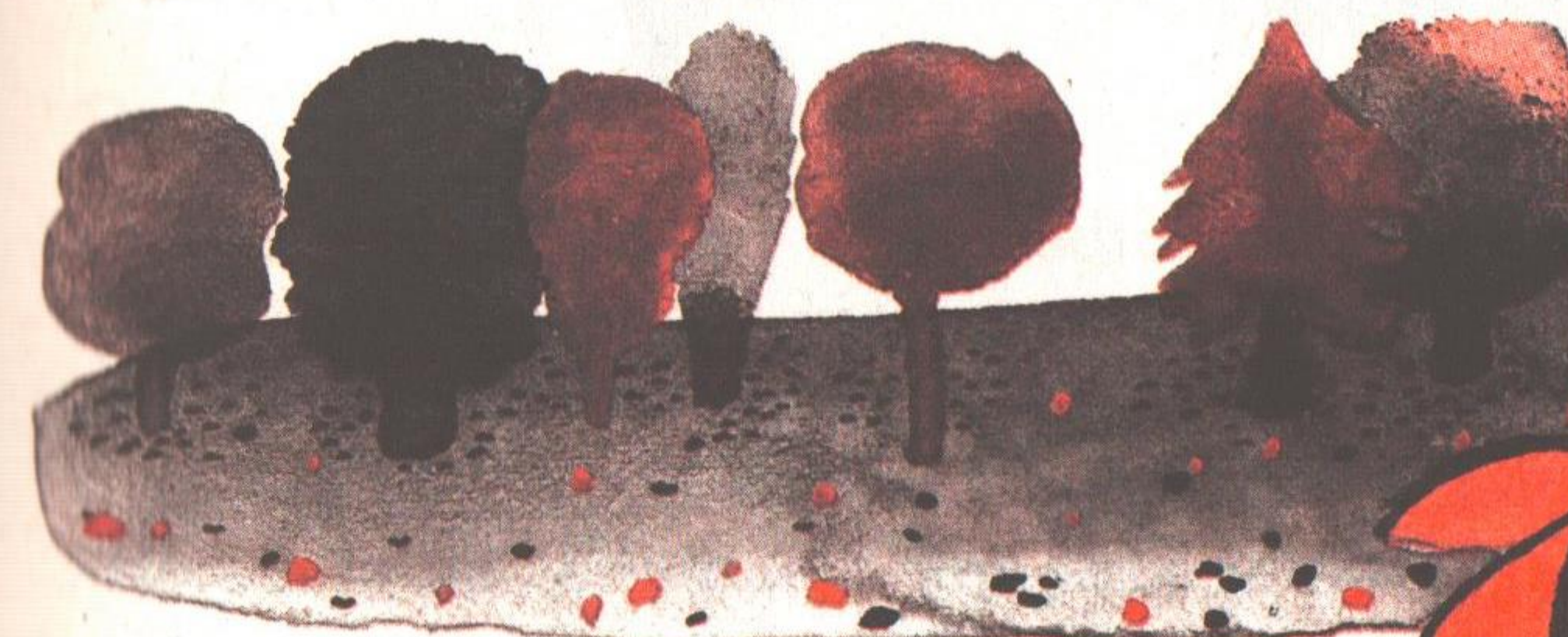
Vyhovel vlk jahňaťu i tentoraz. Zvýšil hlas, ba i labu vyhodil vozvysok.

„Juchá! Juchachá!“ zvýskol a podho rozjarený krepčiť, až mu kamene spod láb odfrkujú.

Začuli vlčie zavýjanie ovčiarske psy. V okamihu boli pri potoku, a veru mal vlk čo robiť, aby im utiekol.

Akože však utiecť pred hladom? A tak vlk znova zháňa, čo by kde uchmatol, ale nikde nič, iba veľké pole ovsa.

„Ej škoda, že nie som kôň,“ zažalostil vlk. „To by som sa nasýtil.“

Potom pre istotu ešte raz presnoril celý lán, a keď neobjavil ani len sivú poľnú myš, pobral sa preč.

Ako tak ide, zbadá na lúke pasúceho sa koňa.

„Mám ja len šťastie,“ potešil sa vlk. A najradšej by sa hneď aj naňho vrhol, lenže vidí — lúka je veľká, rozľahlá, ľahko by mu mohol z nej kôň ufrknúť.

A tak namiesto skoku milo zašepce.

„A či je čerstvá tá tráva, priateľko?“

„Čerstvá,“ odvetil kôň stroho a kúsok poodišiel od vlka.

„A čože odo mňa bočíš?“ zatváril sa vlk urazene. „Azda sa ma len nebojíš?“

Kôň sa posmešne pozrel na nezvaného hosta a ešte väčšmi nastražil uši ako prv.

„Lebo ja ti chcem len dobre,“ pretvaruje sa vlk ďalej. „Veď si len predstav, natrafil

som na pole plné ovsa, a hoci som sám naň mal veľkú chuť, neodtrhol som ani len jeden jediný klások. Všetko som nechal pre teba. A to iba preto, že ťa mám rád. Nuž rýchlo poď za mnou, zavediem ťa na to miesto,“ dokončil vlk svoju reč a už sa v duchu teší ako koňa odvedie do takej tiesňavy, z ktorej nebude môcť utiecť, a tam ho pripraví o život.

„Ty že ma máš rád?“ zasmial sa vtom kôň. „Máš ty rád svoj žalúdok, nie mňa,“ dodal, a kým sa hladný vlk stačil spamätať, už ho tam nebolo.

„Ech, som ja len naozajstný hlupák,“ nadáva vlk sám na seba. „Takto si nechať spreď nosa utiecť, čo som už mal isté. Ale to všetko iba preto, že priveľa mudrujem. Keby som sa bol vrhol na jahňa i koňa hneď, ako som ich zazrel, bolo by mi už teraz sveta žiť.“

Pevne rozhodnutý konať inak, než robil dosiaľ, priplichtil sa vlk k sedliackemu domu.

A tam čo nevidí? Na dvore sa o kus mäsa rujú dva psy.

Neváha vtedy vlčko ani na okamih. Skok, a už aj uháňa s mäsom kadeľahšie.

Ktovie dokedy by bol takto bežal, s vetrom sa pretekal, keby mu neskrížila cestu veľká rieka. Nuž zastane pri nej a rozmýšľa, ako by sa dostal do bezpečia na druhý breh.

Vtom sa pozrie do zrkadliacej vody a čo nevidí? Vlka s veľkým kusom mäsa v papuli.

„Fíha!“ zajastril vlčko. „A tentože sa tu kde zobral?“

I chce príbuzného osloviť, prihovoriť sa mu milým slovom, keď ho vtom pochyťí nesmier-na chamtivosť.

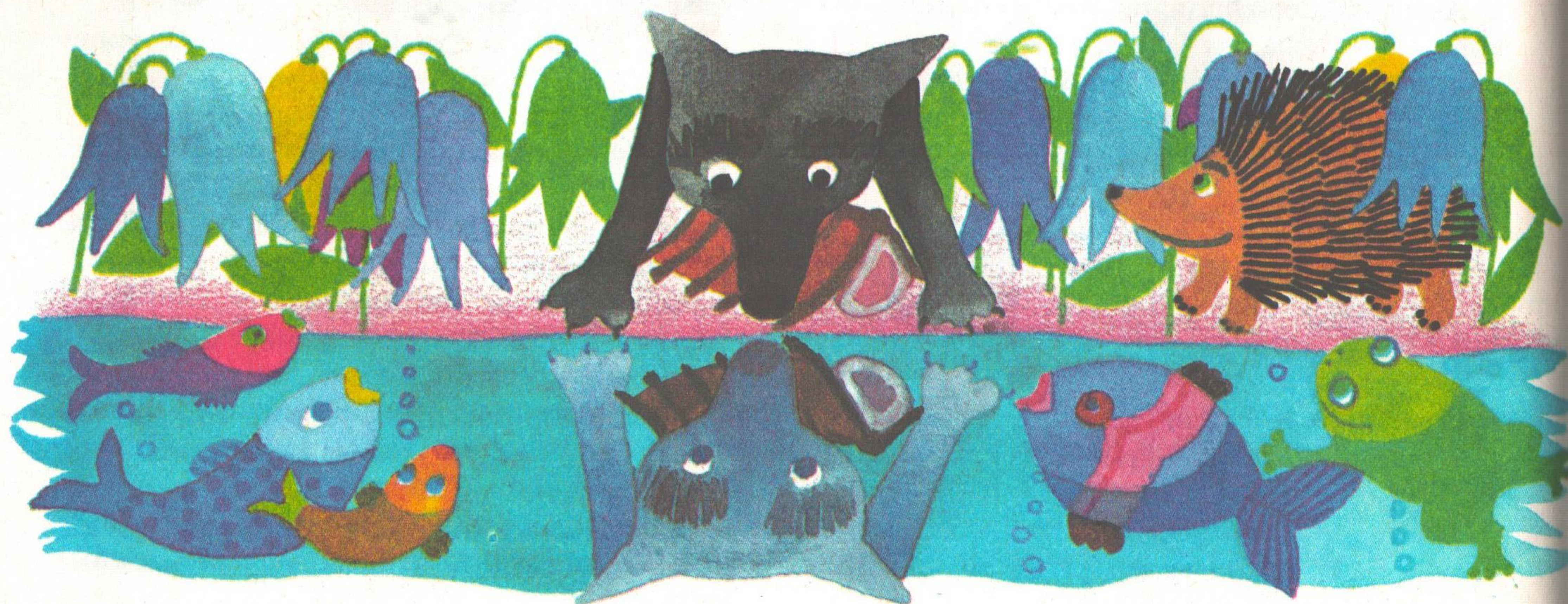
„Juj! Mať tak i jeho kus. Či by sa mi žilo. Voľkal by som si ako pán.“

A ďalej už neuvažuje, vypustí z úst ukradnuté mäso a chňap po vlkovi vo vode.

Lenže v zuboch nič. Len cícerky vody mu pomedzi ne pretekajú. Rozčertil sa vtedy vlčko a podho hľadať pod rozčerenou hladinou zmiznutého príbuzného.

A zatiaľ čo sa takto namáhal, lapal nepolapiteľné, rieka mu spreď nosa odnášala skutočný kus mäsa.

Nuž pozor, všetci chytráci! Poučte sa z vlka. Nech z vás vlastná chamtivosť neurobí tílka!

Z maminých a tatkových očí

IVAN POPOVIČ

V našom dome býva jeden chlapec. Raz mi ten chlapec, čo mi je aj kamarátom, povedal, že jeho mamička ho chcela, ale že jeho otec ho najprv chcel a potom ho nechcel, a tak sa od nich odsťahoval, a ten chlapec je teraz smutný. A mamička vraj niekedy večer plače. Tak takým ľuďom by nemali bociany nosiť deti! Babka povedala, že nie všetky deti nosia bociany a že našej susedke sa môj kamarát mohol narodiť v ružičke. Tak toto sa mi už naozaj nepáči. Ako v ružičke? Ako sa taký chalan môže zmestiť do ružičky? Ani s tým bocianom sa mi to nezdá! Veď keby ma priniesol bocian, iste by som sa naň podobal. Mal by som dlhé nohy a veľký končistý červený zobák!

Ale ja sa podobám trochu na mamu a trochu na tatka. Počul som, ako jedna teta hovorila o mne, že sa podobám na nich, ako keby som im z oka vypadol.

To sa mi teda páči najväčšmi. Že som prišiel z maminých a tatkových očí.

Za deň cez oblohu

JINDŘICH BALÍK

Ako môže slnko prejsť cez celú oblohu za jeden jediný deň?

Neviem.

Veď musí preskočiť päť studničiek, päť potokov a päť riek, sedem kopcov, sedem skál a sedem pohorí, prejsť deväťoro hájov, ísť z lesa k pralesu — kým dôjde na správnu adresu.

A tých cestičiek a ciest, domčekov a domov, čo musí prejsť — tých zámkov a hradov a hodín na vežiach, tých chrobákov a myšiek, čo po lúkach bežia, koľko kvetov v trávach zbadá v tej pálave, koľko prejde húštin, jarabín i malín...

Ja by som to nedokázal, prejsť cez celú oblohu za jeden jediný deň!

Ja nie.

Ja mám len kopačky, tenisky a sandále, ktoré v lete nosím.

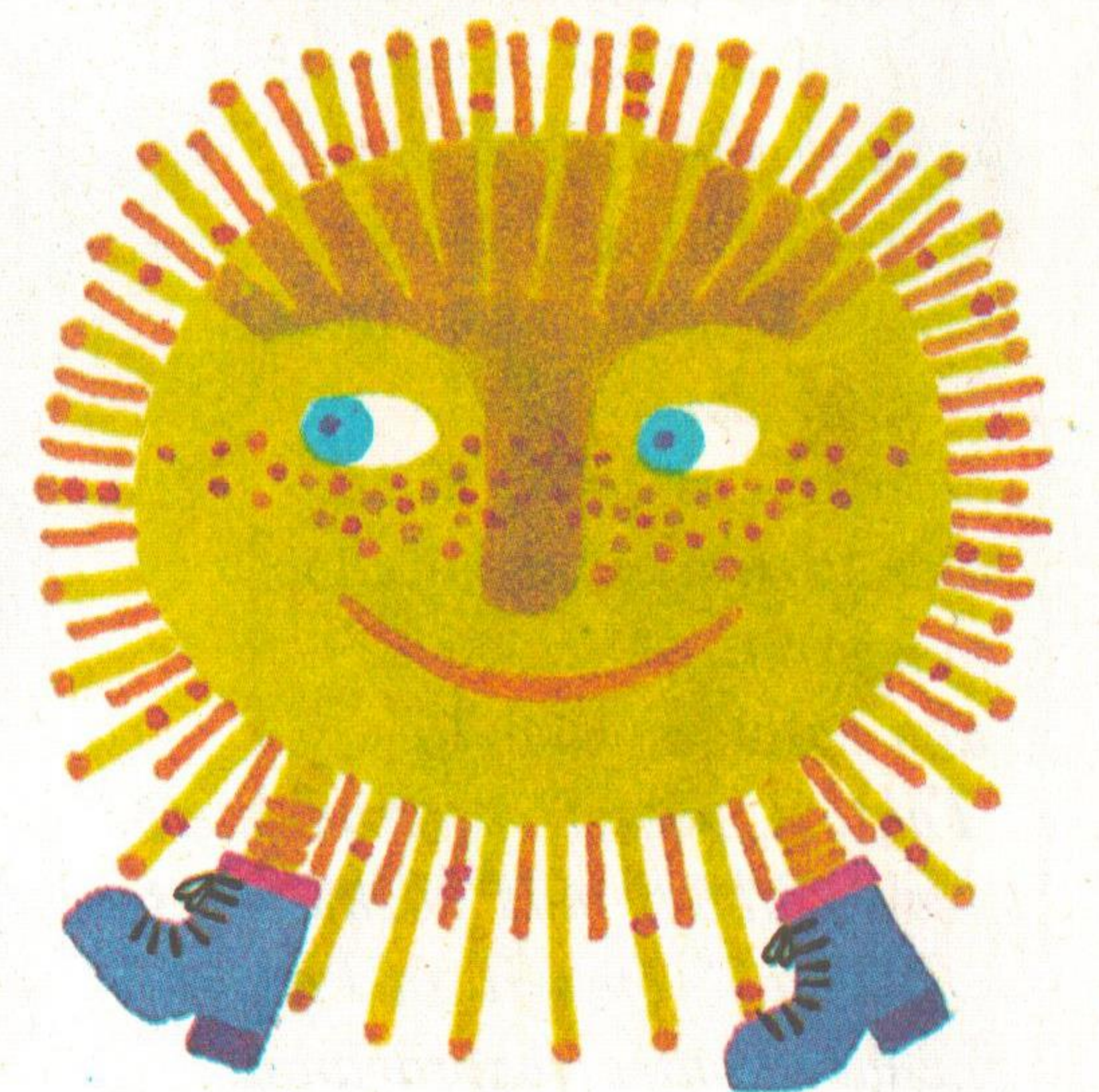
A zavše chodím bosý.

Ale slnko to dokáže.

Za jeden jediný deň prejde cez celú oblohu a neprekážajú mu ani vysokánske ploty.

Slnko si isto-iste zaránky obúva sedemmiliónové topánky.

Prel. VIERA KOLESÁROVÁ

Aby sa srdce smialo

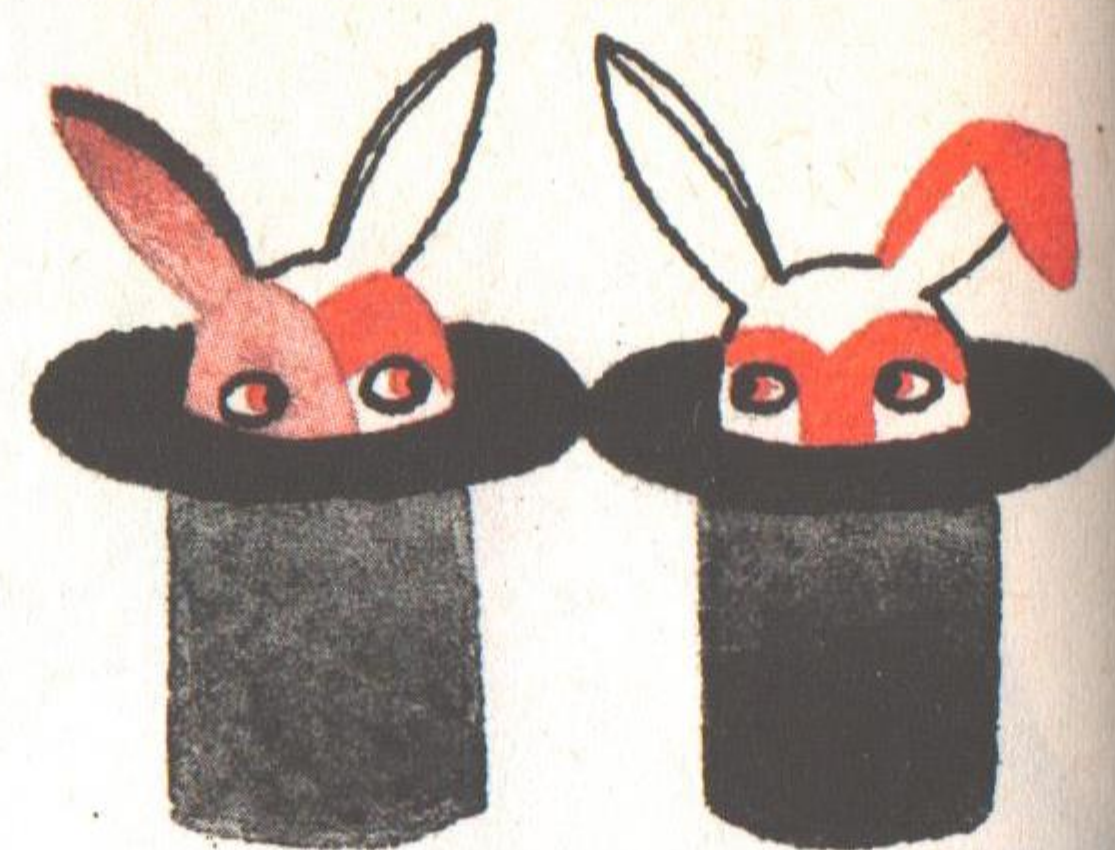
JOSEF BRUKNER

Kvetoreč

Ak chceš porozumieť kvetom,
rozhladni sa dobre svetom.
Kvety totiž vravia s nami
farbami a farbičkami.
A tak od bieleho rána
znie tá ich reč maľovaná:
modrou nezábudka vraví,
že vták letí do výšavy;
červenou nám vravia maky,
prečo v zorách horia mraky;
kosatec zas povie žltou,
ako sa smiať na mrzútoť;
margarétka roztomilá,
ako volať na motýľa.
Takto: „Motýľ, prezrad' niečo.
Na krídlach máš bodku — prečo?“
„Bodka,“ (motýľ sa klania)
„značí koniec rozprávania.“

14

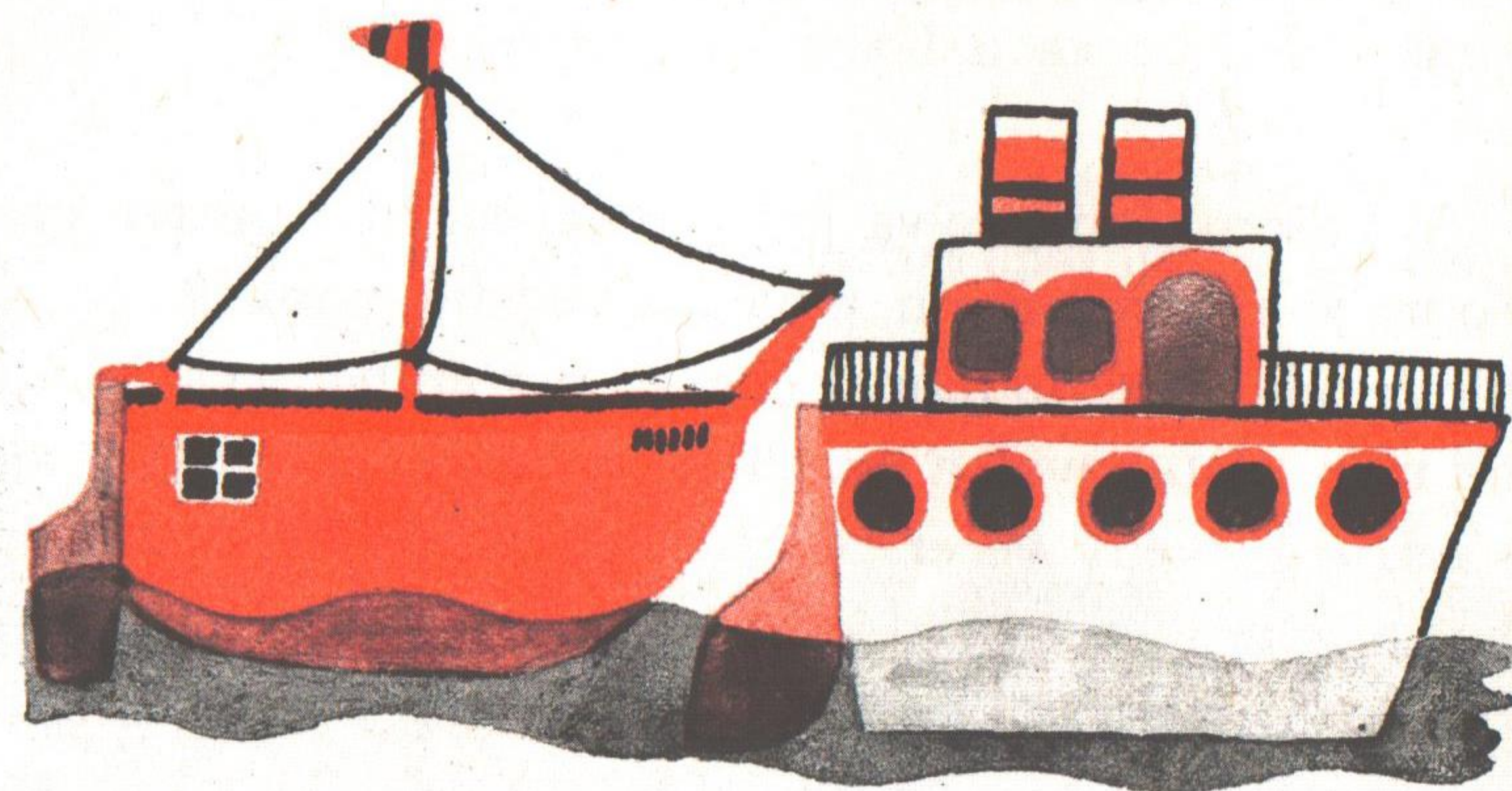

Kúzelník

Tma pod klobúkom kúzelníka,
tá nikdy nesmie na svetlo.
Vraj by z nej ako z holubníka
holubov tisícich ulietlo.

V paličke sa vraj zasa skryla
moc čarovná, magická,
tá by vám veru prikúznila
aj polmetrové fúziská.

Všetci sa preto strachom desia.
Ale vy, deti, nebojte sa —
fúzy, tie predsa nebolia,
v holičstve vám ich oholia.

Lodičky

Tučné koráby a parníky
priplávajú až z Afriky,
tie chudšie podľa pradávneho zvyku
plávajú kdesi v Atlantiku.
Tie malilinké podľa poriadku
člappajú sa zas v malom moriatku.

V ľadových moriach plávu lode mrzúti,
krikľúni vytrubujú na deti,
lenivé lode driemu na mólach
na vlnách mäkkých ako mach.

Len moja, tá sa túla kdesi.
A keď už idem večer spať,
odkiaľsi z tmy sem pripláva si,
aby sa mohla pohojdať.

Pávie oči

Na čistine rastie tráva
a v tej tráve vidím páva.
Páv má tridsať pávích očí,
až sa mi z nich hlava točí.
Páv sa pasie v čiernom lese,
potom pávie vajcia znesie —
prvé, druhé, tretie, štvrté,
každé z nich je krásne žlté,
pávie deti sú v nich skryté,
ale keď ich nevidíte,
ako majú tam svoj kútik,
ako sedia v žltkách žltých,
ako majú v bielom bielku
každé miesto pre postielku,
pozrite sa za nimi
hneď očami pávimi.

Ako sa maľuje domček

K červenej, tejto farbe striech,
musíš dať ešte málo,
máličko bielej ako sneh,
aby sa srdce smialo.

Musí mať modrú oblohu
a vráta hnedožlté
a ešte vôňu tvarohu
a psíka v jednom kúte.

Musí mať žitko v stodole
a ten, čo vnútri býva,
mal by tu sedieť pri stole
pri veľkom džbáne piva.

Na strechu by sa — tralala —
sto lastovičiek zlietlo.
Večer by rosa padala
a v okne bolo svetlo.

Prel. DANIEL HEVIER

15

O múdrom kohútikovi

VINCENT ŠIKULA

To je chutná pšenička...

Kúpila chudobná ženička za hrst, za dve pšenice a vrátila sa k sliepočkárovi.

A predavač sa len čudoval. Ani sa mu nechcelo veriť, že jeho krásny kohút zobe cudzej žene z dlane pšenicu.

„Fíha, ty neverník!“ vraví predavač kohútovi. „Tuším si ma len predsa zradil.“

Kohút iba zakikiríka a potom pokrúti hlavou, ani čo by chcel svojmu majiteľovi naznačiť, že nezradil.

A ženička znovu dobiedza:

„Predajte mi kohútika, predajte mi ho! Nemám veľa peňazí, chcela som si kúpiť iba sliepočku. No tak sa mi ten váš kohút zapáčil, že som mu musela kúpiť za hrst, za dve pšenice.“

Predavač len krúti hlavou. Ako možno predat takého pekného kohútika? Má pekný hrebeň, aj pekné pierka a chvost má rozkokošený do pasierkov! Juj, či možno predat takého krásneho kohútika? Ved' na ňom pierka len tak hrajú. Ani nevieš, ktorú farbu skôr obdivovať. A ako sa tie farby na ňom lesknú! Bol by hriech predat takého kohútika! Ba vlastne kohúta! Ozajstného kohúta, skoro až kohútiska.

Keby sa šacovalo iba podľa peria a pekného hrebeňa, niet veru krajšieho kohúta. No tento vie i pekne kikiríkať!

Pozobal kohútik ženičke z ruky pšeničku a potom si pekne zakikiríkal:

„Kikiríkí! To je chutná pšenička!“

Ženička zas na predavača.

„Či to nečujete? Nečujete, ako ma váš kohútik chváli? Som stará žena, nemám doma nikoho, nemám ani hodiny. Prosím vás, predajte mi ho! Dám vám zaň všetku pšeničku a pre kohútika inú zoženiem, keby som aj sama nemala čo jesť. Bude ma skoro ráno budiť a ja budem veselšie vstávať do roboty.“

Napokon sa zjednali. Predavač povedal:

„Tak teda si ho berte! No

ponáhľajte sa s ním! Lebo mi bude za kohútikom ľúto!“

A ženička na to:

„Tu máte, čo mám. O mňa a o kohútika sa už viac nestarajte!“

Fíha, aký orátor!

Jedného dňa, keď gazdiná zase plela vo svojej záhradke a bola už unavená, odrazu si vzdychla:

„Stále len robím, aj sa narobím, hoci je to len malá záhradka, a čo mám z toho? Jem iba zeleninu, fazuľu a zemiaky, nikdy nie mäsko, nemám si za čo kúpiť ani špikovú kosť. Mám pekného kohútika, aj vie pekne kikiríkať, aj ma vždy ráno zobúdzda do roboty, nepotrebujeme ani hodiny, veľa nezerie, nemusím sa s ním veľmi deliť, uspokojí sa aj s chrobáčikmi, no načo je

mi? Stačí vziať nožik a šmyk, budem mať aspoň dobrú polievku.“

No gazdiná to povedala nahlas a kohút to začul.

Hneď sa zľakol. Prestal sa mrviť, prestal hrabať v zemi pri

lieskovom plote a do večera ani raz nezakikiríkal.

No na večer, hneď ako zapadlo slnce, prišiel gazdinej predodvere, a keďže boli dvere odchýlené, nakukol aj do izby. Keď gazdiná vyšla z izby, sadla si na drevenú lavičku a on pri nej hrabkal. Chcel sa jej pozaliečať a dať najavo, že je spokojný, že on sa vie uspokojiť aj s chrobáčikmi.

No gazdiná, nuž ako hladná chudobná žena, obdivovala kohútika tak ako inokedy, a potom sa mu s úsmevom privravela:

„Len si hrabkaj, kokoško, len si hrabkaj, keď nájdeš chrobáčika, budeš mať chrobáčika. Zajtra už nič nenájdeš. Lebo zajtra

je sobota. Keby aj nie zajtra, v nedeľu celkom isto vezmeme nabrúsený nožík a potom už len šmyk a bude na celý týždeň polievočka, ba aj dobrý paprikáš.“

Kohút chvíľu skormútene hľadel na zem, potom naklonil hlavu nabok a odrazu — verte, či nie — odrazu prevravel ľudským hlasom:

„Čuj, gazdiná, nehovoríš múdro! Mne bolo u môjho pána dobre, a ty si ma od neho vydrankala. Zaliečala si sa mi pšeničkou, a jemu si sa zase žalovala, že nemáš doma hodiny a nemá ťa kto zobúdzat. Či ťa zle zobúdzam? Povedz, gazdiná, povedz! Či nekikirikam každé ráno skôr ako iné kohúty? Sama vieš, že ja vždy začínam a až po mne sa budia aj iné kohúty, no aké je ich kikirikí, to môže spravodlivo posúdiť len ozajstný kohút. Prečo ma chceš podrezať, gazdiná?“

Veď ja sa na teba nežalujem. Kde je pšenička, ktorú si mi sľubovala? Chceš podrezať toho, kto chce s tebou biedu trieť?“

„Fíha, aký rečník! Aký orátor! Akéže máš cnosti?“ gazdiná sa najprv čudovala, potom sa aj chichotala, lebo ešte nikdy nepočula kohúta vraviť ľudskou rečou, a tobôž nie tak rečniť. „Čert aby ťa zobral! Kto ťa naučil tak rečniť? Istotne tvoj pán. Aj jemu tak bežala papuľa, že sa nevedel ani zastaviť.“

„Gazdiná, veď mi bolo u pána dobre. Prečo mu ubližuješ? Skôr by sa patrilo mne ísť k nemu žalovať. No ja viem byť verný a ani teba nechcem zradiť. Prečo hovoríš odrazu ináč? Teraz už veru nehovoríš tak ako vtedy, keď si ma kupovala.“

Gazdiná chvíľu uvažovala. Krútila hlavou:

„Hm, čudný kohútisko! No aj tak iba kohút! Pán ho naučil hovoriť, nuž melie, melie ako papagáj. Aj papagáj vie hovoriť, no len vtedy, ak sa má kto s ním babrať. A ja veru nemám na babračky čas. Čuj, kokoško, aj keď máš trochu pravdy, ba aj mi ťa ľúto, zajtra vezmem nožík a v nedeľu, chacha, bude paprikáš!“

„Zlútuj sa, gazdiná, nezabíjaj ma! Ak chceš, poradím ti. Vyrhni mi z chvosta tri najkrajšie kosierky, choď a ponúkni ich mestskému policajtovi. Ak budeš mať šťastie, bude to i moje šťastie. Ak sa ti nepovodí dobre, sám sa dostavím a skloním pred tebou hrebeň.“

(Pokračovanie)

ILUSTRUJE LADISLAV NESSELMAN

Hrozienková električka

VILIAM KLIMÁČEK

Začali raz veľké mestá medzi sebou súťažiť, ktoré z nich bude mať lepšiu električku. Ich vynálezcovia a vynálezkyne dávali hlavy dohromady a húťali, kreslili, zlepšovali a ráťali.

„Naša pôjde tak ticho, že si v nej budete môcť pospať,“ vraveli jedni.

A druhí na to:

„Pekne ďakujeme! Veď čo ak budú všetci chrápať? To v našej električke bude vyhrávať dychová hudba a na plošine sa bude tancovať!“

„Cha-cha! To nebude tanec, ale masáž! Ostatne tie vaše električky sa tak natriasajú, akoby mali zimnicu. Zato naše! Tie pôjdu tak tichučko, že ani nebudete vedieť, či sa veziete a či stojíte.“

„Hahááá, to vám cestujúci zabudnú vystúpiť a prevezú sa ďalej. Zato naše...“

A tak ďalej, a tak podobne a donekonečna. Preto všetci vynálezcovia a vynálezkyne znova dali hlavy dohromady a húťali, kreslili, zlepšovali a ráťali. A výsledok?

„Naša električka pre zaľúbených bude tak hádzať v zákрутách, že si hneď všetci popadajú do náručia.“

„V našich električkách budú revízorky na Vianoce spievať koledy!“

„A v našich budú za oknami kvitnúť kvety!“

„No, no! Všetkým ich pojedia kozy, čo budú ten vozeň ťahať.“

Takto do seba zapárali na odbornej úrovni. Všetci vynálezcovia a vynálezkyne boli veľmi vzdelaní a mali mnoho vedeckých titulov: El.dr., Do.Br. a ešte všelijaké iné. Každé písmenko označovalo, čo všetko vedia. El.dr. bol Električkový doktor, Do.Br. bol Doktor Brrr, ktorý v električkách kúril, len čo sa oteplilo. Najvyšším ocenením pre všetkých

bol však titul Najšp.Šp.El.K.Že.! Znamenalo to: Najšpeciálnejší Špecialista na Električky, Kľučky a Žehličky. Najšpeciálnejšími Špecialistami chceli byť všetci vedci a vedkyne, vynálezcovia a vynálezkyne.

A preto teraz rozmýšľali, až škripali mozgové závitky: škripity, škripity, pa! A bum báb! A ešte tresk a ešte cink! A tak ďalej, a tak podobne a donekonečna.

Za dverami prebiehala vedeckotechnická revolúcia.

„My sme to prepočítali prví! Naše električky si budú koľajnice tlačiť pred sebou a budú jazdiť, kde sa im zachce!“

„Naša ušetrí energiu, bude na vietor! V prostriedku postavíme stožiar a lodnú plachtu, vodičovi dáme kormidlo a pásikavé tričko.“

„Slabota! Naše električky budú uháňať na lyžiach a odrážať sa od snehu mechanickými palicami! Závej-nezávej, prejdú všade!“

„To je všetko nič! My urobíme nafukovaciu električku! Keď bude pred ňou prekážka, ľudia vystúpia, vozeň poskladajú a prenesú cez prekážku. Potom ho opäť nafúkajú a je to! Celá električka sa nám aj s ventilmi zmestí do takéhoto malého vrecúška,“ rozkrikuje sa jeden vynálezca a ukazuje všetkým dookola prázdne papierové vrecko.

„Hííí, kto mi zjedol desiatu?!“ odrazu strpne. „Mal som tu maslový chlieb s karamelkami! To ste iste boli vy... vy... vy... vy“

jeden maškrtný Do.Br., El.dr., Najšp.Šp. El.K.Že!“

A tak ďalej, a tak podobne a donekonečna!

Keď bolo tých hádok veľa, zomlela sa riadna mela.

Jedni dôstojní vynálezcovia buchajúť iných vážených vynálezcov a istý staručký pán, ktorý sa už nevládal biť, povzbudzoval kolegov od stola. Nakoniec od tolkej nervozity namiesto malinovky vypil fľašku čierneho tušu a stále volal:

„Dajte mi ďalšiu kávu, ale rýchlo! Je to tu napínavé!“

Fac, fac! Pác, pác!

Električkoví vynálezcovia a vynálezkyne, všetci poriadne nevrli a urazení, rozišli sa do svojich vynálezovských domovov vynaliezť tým druhým naprotiveň.

Už sa viacej osobne nestretali, už si iba posielali doporučené listy a telegramy:

NASA ELEKTRICKA BUDE OBRNE-
NA A ZOSROTUJE TU VASU CIARKA
ZE ANI OKOM NEMIHNETE VYKRIC-
NIK

Iní zase hulákali na seba do slúchadiel telefónov:

„Haló, haló, medzimesto? Počúvajte, vy jeden! Tá naša bude dvakrát taká opancierovaná a bude mať taký silný magnet, že tú vašu pritiahne, a potom sa tešte, vy jeden...“

A tak všetci vynálezcovia a vynálezkyne začali vymýšľať nové električky, ozbrojené od

podvozku až po strechu, ozubené, zlé a pichlavé. Ej, nevyzeralo to veru dobre.

A vtedy, keď jedni vymysleli električku s delom a druhí zasa s plameňometom, vtedy, keď to už bolo všetko napäté, zvrtilo sa to zrazu ako na päte.

Všetko spôsobil jeden malý chlapček, syn istého slávneho vynálezcu.

Toho chlapčeka už nebavilo, že tatko iba rieši a počíta a naňho nemá vôbec čas. Najmenej pol roka sa už spolu nehrali.

„Tatko, vymysli mi električku z tvarohu. Ale aj s hrozičkami.“

A tatko, aby mal od syna pokoj a mohol ďalej pokračovať v kreslení, počítaní a vynaliezaní, mu ju vymyslel a urobil; veľkú, bieleľúčkú, na zjedenie. Mňam, mňam!

Chlapček ju nazval Sladulinka.

Keď sa deti vynálezcov a vynálezkyň na

celom svete dozvedeli, že kdesi majú električku na jedenie, chceli mať aj ony takú, ba ešte aj inakšiu: malinovú, banánovú, zmrzlinovú, šľahačkovú, čokoládovú!

Každé malo chuť na niečo iné.

A tak tatkovia vynálezcovia a mamy vynálezkyne miesili, šľahali, piekli a sladili električkové sladulinky, až všetky mestá voňali kakaom, vanilkou, šľahačkou a malinami.

Celý svet sa rozcinkal cukrovými zvončekmi.

V Afrike jazdili po uliciach kakaové vozne s ananásovými svetlami a namiesto kolies mali škrupiny z kokosových orechov. Lenže na rovniku sa im vozne tak rýchlo roztápali, že ich cestujúci museli neprestajne oblizovať, aby ani kvapka nevyšla nazmar.

Eskimácke električky boli vymiešané zo smotanovej zmrzliny. Električka č. 1 premávala zo severu na juh a bola z vanilkovej zmrzliny. Dvojka chodila zo západu na východ a bola z jahodovej zmrzliny. Trojka bola z punčovej a premávala krížom-krážom.

Všetky zmrzlinové vozne mali sedadlá z takých dobrých nanukov, že ich čoskoro cestujúci pojedli a pri cestovaní museli stáť! Všade boli tabuľky z tabuľkovej čokolády:

CESTUJÚCI SÚ POVINNÍ POČAS JAZDY MAŠKRTIŤ!

A čo hrozičkové električky? Mali iba jedinú chybu. Bolo ich málo. Mizli rýchlo, len to tak mľaslo!

Čísla mali vykladané z hrozičiek. To vám bola mela, keď sa deti na zastávkach pustili vyjedat' čísla! To ste potom ľahko mohli namiesto do električky č. 11 nastúpiť do električky č. 1, pretože jedna jednotka už bola zjedená!

Niekoľko ľudí sa takto previezlo, ale vôbec im to neprekážalo: sedeli si potichučky a chrunkali svoje sedadlo z čokoládového medovníka. Museli sa však ponáhľať, aby im ho nezjedol nejaký ďalší maškrtník!

V meste bolo ticho, bielo a hrozičkovo.

Mamy sa nebáli, kde sa deti večer túlajú. Boli si isté, že sa prevážajú hore-dolu a že za súmraku ich sladulinky dovezú až k dverám. Veď hrozičková doprava jazdila, kam si deti zažalali.

A tie sa stále chichotali a žiarili očkami ako mušky-svetlušky. A tatkovia vynálezcovia a mamy vynálezkyne sa tešili s nimi.

Občas sa však našiel nejaký škodoradostný a kazisvetovský vynálezca, ktorý sa k deťom prikradol, poťahoval ich za rukáv a pošepky sa pýtal:

„Hej, nechcete do električky prak?“

Alebo: „Nechcete nedobytný vozeň s plameňometom? Ten robí pekné iskričky!“

Lenže deti si ho nevšímali. Povedali iba „pch!“ a z vysoka sa na takého škaredého vynálezcu pozreli. Ako z vysoka? Najmenej pol metra!

Vlk a mudrc

Rozhodol sa vlk odísť do iného kraja, lebo tu sa mu už nedalo žiť pre ľudí a psov.

Stretol ho mudrc a spytuje sa:

„Kam sa uberáš, vlk?“

„Idem si hľadať šťastie v inom kraji,“ vraví vlk. „Tu na mňa ustavične poľovníci cielia, pastieri psov huckajú, palice do mňa hádžu. Všetci ma chcú zo sveta znieť.“

„A berieš si so sebou aj zuby?“ spytuje sa mudrc.

„Pravdaže, kdeže by som ich po-del?“ vraví vlk.

„Tak si môžeš byť istý, že ti ani tam nebude lepšie,“ povedal mudrc.

Kocúr a myš

Kocúr už dlho sledil za myšou, nie a nie ju dolapiť. Zišiel mu na um figeľ. Vraví jej:

„Si taká šikovná, taká vrtká. Nože vyjdi, prosím ťa, z diery a zabehni mi tamto. Dám ti za to plnú mierku pšenice.“

„Nie, kocúr,“ vraví myš, „ponúkaš mi za tú malú prácu priveľkú plácu. To je podozrivé.“

Z rušt. prel. M. Ď.

Straka

A. N. TOLSTOJ

Za kalinovým mostom, na malinovom kríku rástli medové koláče a plnené medovníky. Každé ráno priletela straka bielobočka a jedla z nich. Potom si očistila zobák a odniesla z koláčov deťom.

Spýtala sa raz straky maličká sýkorka:

„Tetuška, odkiaľ nosíš tie plnené medovníky? Aj moje deti by si z nich rady zajedli.“

„Z Tramtárie,“ odsekla straka.

Jeseň

PAVOL ORSZÁGH-HVIEZDOSLAV

*Polia sú jak zodeťé,
a či je už po lete?*

*Ticho, hlucho v dúbave;
pošli vtáčky spevavé.*

Prvý let

FRANTIŠEK HALAS

*Kto je vták, ten lietať musí,
ešte i tie sliepky, husi.*

*Hanba tomu, kto sa bojí,
kridla má, a v blate stojí.*

*Frnk a brnk — a všetko frčí,
nič nespraví, kto sa krčí.*

*Kto si hore nezakrúži,
vláči sa len po kaluži.*

*Ale o tom, ktorý lieta,
ide chýr až na kraj sveta.*

PREL. MILAN RÚFUS

„Z Tramtárie?“ zapipčala sýkorka prekvapene. „Ale ved tam sa povalujú iba prázdne borové šušky. Nie, nehovoríš mi pravdu. Ale ako chceš. Ja si to miesto nájdem aj sama.“

Straka bielobočka sa naľakala, že príde o koláče. Zaletela preto k malinovému kríku a zjedla ich všetky do jedného.

Lenže beda. Z toľkých dobrôt ju tak rozbolelo brucho, že sa ledva dovliekla domov.

„Čože ti je, tetuška?“ spýtala sa sýkorka ubolenej straky.

„Narobila som sa,“ zastonala straka. „Všetky kosti ma bolia.“

„Ach tak,“ usmiala sa sýkorka. „A ja som si myslela, že ti je niečo iné. Niečo, čo lieči len tráva sandrit.“

„A kde rastie tá tráva?“ zaprosila straka.

„V Tramtárii,“ odvetila sýkorka.

V Tramtárii sú len borové šušky, pomyslela si smutne straka.

A tak strake od bolesti a smútku vypadalo na bruchu všetko perie.

Prel. E. LINZBOTHOVÁ

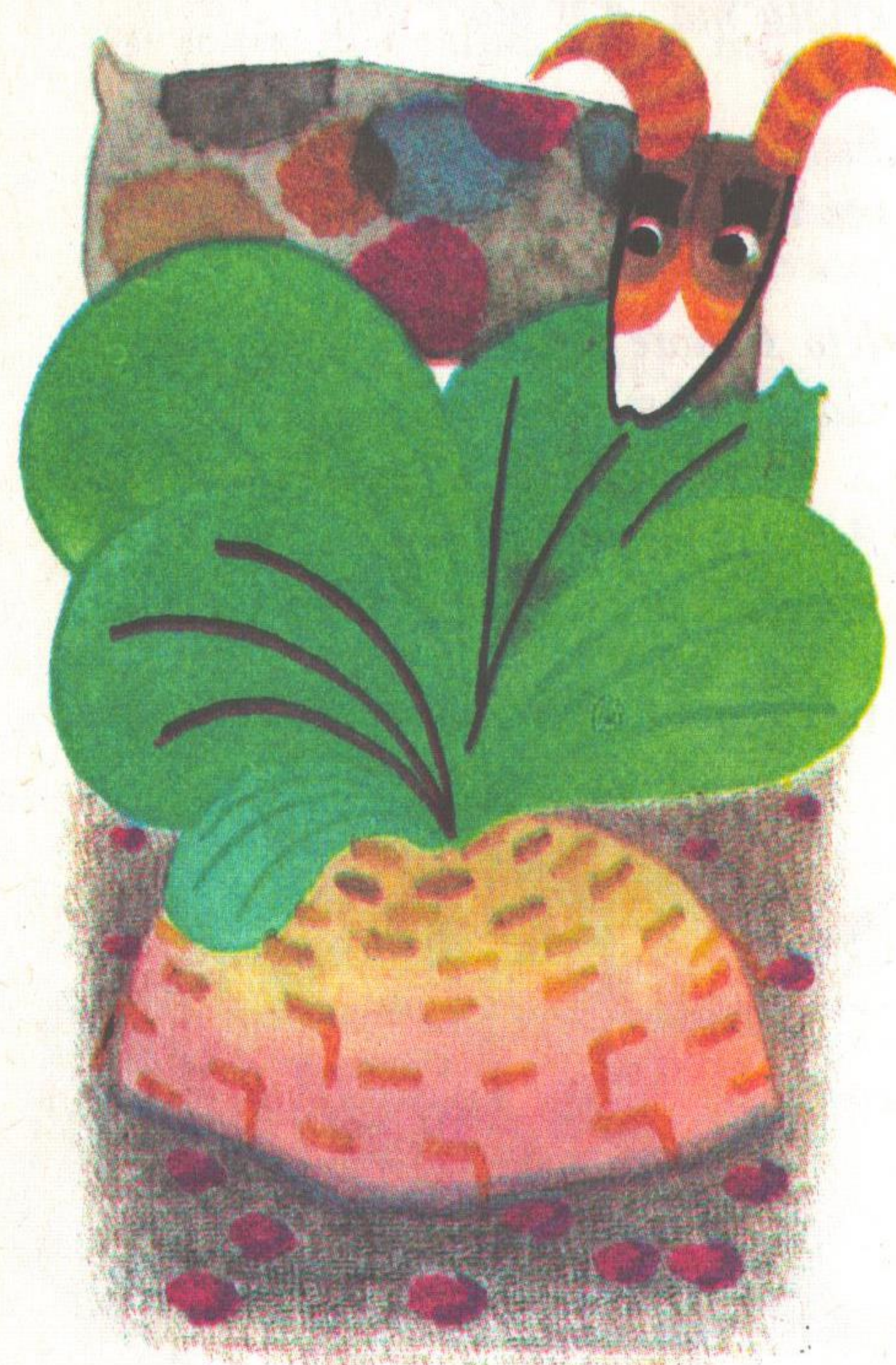
Pomätená rozprávka

LENKA DEDINSKÁ

Postavy: rozprávkár, dedko, babka, vnučka, psík, mačka, myš, koza, vlk, Červená čiapočka

Pomôcky: kapsa, kniha, repa

Rozprávkár: Dobrý deň, milé deti... ako vidím, samé známe tváre — Elenka, Anička, Lacko, Mirko, Olinka, Edko, Ferko, Betka... Ostatných nepoznám. Povedia nám svoje mená? (Deti súhlasia.) Tak prosím. (Deti hovoria jedno cez druhé.) Najskôr pekne po poriadku. (Deti sa predstavujú po jednom.) A teraz pozor! Všetci naraz! (Deti zvolajú svoje mená, rozprávač zatlieska.) A teraz sa

predstavím ja. Volám sa Kdebolotambolo. Uhádnite, čo robím, čím som. (Deti hádajú, kým neprídu na to, že je to rozprávkár.) Môžete hádať ďalej. Čo mám v tejto kapske? (Deti hádajú, rozprávkár po chvíľke vytiahne knihu.) A čo je v nej? (Deti: Rozprávky!) Ja vám z tejto krásnej knihy prečítam tú naj-naj-najkrásnejšiu rozprávku. (Listuje v knihe sem i tam, keď číta, zhoduje sa to s textom, niekedy si vymýšľa, díva sa do povaly. Slovom, ako prehadzuje listy, moce aj rozprávku. Keď spomenie niektorú postavu, tá vystúpi na scénu, ale rozprávkár ju nevidí.) Tak, ktoráže to len bude? Azda táto:

Kde bolo, tam bolo, za siedmimi horami, za siedmimi dolami žil dedko s babkou.

Dedko, babka vyjdú na scénu.

Rozprávkár: Babka povedala dedkovi: „Idem zasadiť repu. Neotváraj nikomu, len mne, keď zaspievam pesničku:

„Kozliatka maličké,
otvorte mamičke,
nesie vám, nesie
vo vemene mliečičko,
nakrmí vás sienkom,
napojí vodičkou.“

Ale dedko utešoval babku: „Neboj sa, veď mám rozum, nedám sa vlkovi zožrať. Len ty spokojne zasadiť repu, ja si zatiaľ pospím.“

Dedko si ľahne.

Rozprávkár: Zasadila babka repu.

Babka sa díva, ako repa vyrastá zo zeme.

Rozprávkár: Repa narástla veľká-preveľká.

Babka chce vytiahnuť repu.

Rozprávkár: Babka chcela vytiahnuť repu, ťahá, poťahuje, vytiahnuť nemôže. Zavolala preto kozu.

Koza príbehne, začne obhrýzať listy na repe.

Rozprávkár: A kozička nelenivá, ihneď priletela, začala repu vychvaľovať a listy obhrýzať.

Babka odháňa kozu, tá ustúpi, ale ostane v úzadí.

Rozprávkár: Zle urobila babka, keď si na pomoc zavolala kozu. Či je to pomoc, keď sa koza dostane k repe? A tak si babka zavolala Červenú čiapočku.

Červená čiapočka chytí sa za babku, babka za repu.

Rozprávkár: Červená čiapočka za babku, babka za repu, ťahajú, poťahujú, vytiahnuť nemôžu. Babka si už rady nevedela, nahnevala sa, že dedko tak dlho vyspáva, a zavolala na neho.

Dedko sa chytí za Červenú čiapočku.

Rozprávkár: Dedko za Červenú čiapočku, Červená čiapočka za babku, babka za repu, ťahajú, poťahujú, vytiahnuť nemôžu. (Prehadzuje listy v knihe.) Tak dlho tú repu ťahajú a vždy len ťahajú... Ktože by im teraz mal prísť pomôcť? Predsa vlk, pes...

Vlk a pes vybehnú, vlk naháňa kozu, pes vlka, dedko, babka, Čiapočka sa schovávajú.

Rozprávkár: Všetko povybehávalo, koza mékala, pes brechal, Čiapočka od strachu plakala, dedko s babkou volali pomoc, pomoc, pomoc, zožerie nás vlk. (Prehadzuje listy, tvári sa unavene, bezradne sa díva do hľadiska.) Tak dlho čítam, až mi hlava puká, a rozprávka nemá konca-kraja. Keby som len vedel, kde je chyba. (Deti radia, ako je to v rozprávke

o repe, čo tam nepatrí, z ktorých rozprávok sa vplietali postavy, volajú, že rozprávkár poprehadzoval listy v knihe.) Teraz už všetko chápem. Ak chcete, chybu môžem napraviť. (Deti sa dožadujú opravy, postavy odídu zo scény.)

Kde bolo, tam bolo, bol raz jeden domček. V tom domčeku býval dedko s babkou. Dedko zasadiť repu. Repa narástla veľká-preveľká. Išiel dedko ťahať repu. Ťahá, poťahuje, vytiahnuť nemôže. Dedko zavolať babku. Babka sa chytí dedka, dedko repy, ťahajú, poťahujú, vytiahnuť nemôžu.

Babka zavolať vnučku. Vnučka sa chytí babky, babka dedka, dedko repy, ťahajú, poťahujú, vytiahnuť nemôžu. (Oddýchne si, povzbudí deti.) Už mi aj v hrdle vyschlo, mohli by ste mi pomáhať. (Deti sa zapoja.) Vnučka zavolať psíčka. Psíček sa chytí vnučky, vnučka babky, babka dedka, dedko repy, ťahajú, poťahujú, vytiahnuť nemôžu. Psíček zavolať mačičku. Mačička sa chytí psíčka, psíček vnučky, vnučka babky, babka dedka,

dedko repy, ťahajú, poťahujú, vytiahnuť nemôžu. Mačička zavolať myšku. Myška sa chytí mačičky, mačička psíčka, psíček vnučky, vnučka babky, babka dedka, dedko repy, ťahajú, poťahujú, vytiahnuť nemôžu.

Doniesla myška zvonec a našej rozprávke je... (všetci volajú) koniec!

Slovensko v dobách stredovekých

Ján Jesenius a Gabriel Bethlen

Obidvaja muži, o ktorých si budeme rozprávať, pokladali za svoju materinskú krajinu — Uhorsko. Pritom dlhé roky vlastne ani nevedeli, či žijú v jednej dobe, či majú spoločné životné osudy, tobôž, že pochádzajú z jednej vlasti. Zákonitosť dejín ich však spojila, a to vtedy, keď už boli obaja statnými chlapmi a usilovne krútili koleso stredoeurópskych dejín. Pravda, každý iným spôsobom. Bethlen dobre sedel na koni a ovládal boj zblízka, Jesenius zas vynikajúco ovládal pero.

Horné Jasenô

Starí ľudia si často tvorili mená podľa osady, kde sa narodili. Tým dávali najavo hrdosť na svoje rodisko, ale súčasne získavali aj to, čo dnes nazývame priezviskom. Všetko sa to dialo najmä od 16. storočia, kedy štát nútil svojich poddaných, aby boli pospisovaní do všakovakých urbárov, dikálnych a portálnych súpisov, desiatkových výkazov pre potreby cirkvi a pod.

Takýmto spôsobom prišli k svojmu menu i Jesenskovci. Pochádzali z neveľkej dediny v Turci, ktorá sa nazývala Horné Jaseno, alebo ako Turčania vyslovujú „Jasenô“. Boli slobodnými ľuďmi, možno až zemanmi. No zeme, ktorá by ich uživila, veru veľa nemali, a tak sa museli rozísť do sveta. Jedna časť z nich si našla obživu pri Thurzovsko-fuggerovskom mediarskom podnikaní. Tam vždy bolo treba úradníkov, skladníkov, povozníkov, faktorov. Keďže slovenská meď išla najkratšou cestou do Sliezska cez Turiec,

spolu s ňou sa do hlavného mesta tejto krajiny, do Vratislavi (Poliaci ju dnes volajú Wrocław), dostali aj naši Jesenskovci. V tom čase však už patrili medzi uhorskú šľachtu, lebo cisár Ferdinand ich 15. mája 1562 povýšil do šľachtického stavu. Erbovú listinu teda mali, ale majetku bolo naďalej málo. A tak sa otec nášho Jána veru vo Vratislavi priveľmi nevystatoval svojím šľachtickým predikátom. Medzi bohatými sliezkymi mešťanmi bol iba obyčajnou „holotou“ a jeho armáles mu bol viac na posmech ako na obdiv. Keby nebolo dobrej krčmy, ktorú mal v prenájme, veru by sa mu vo Vratislavi žilo veľmi ťažko.

A práve preto, že nemohol dať svojmu synovi nijaký majetok, rozhodol sa, že ho dá študovať. Ján sa tejto príležitosti chytil ako kliešť. Najprv navštevoval strednú školu vo Vratislavi a odtiaľ, keďže bol chlapcom šikovným a nesmierne usilovným, viedla jeho cesta na nemeckú univerzitu do Wittenbergu. Tam už našiel mnohých svojich rodákov a kamarátov, ktorí tu obdivovali učenie Martina Luthera, ale najmä jeho nasledovníka Melanchtona. Z Wittenbergu odišiel Ján na inú slávnu školu, na univerzitu do Lipska. Tu sa venoval štúdiu filozofie a medicíny, pričom na záver úspešne obhájil aj dizertačnú prácu.

Dvaadvadsaťročný mládenec túžil však vedieť i vidieť viac; poznať nové školy i ďalších slávnych učiteľov. Vybral sa preto na najchýrnejšiu vysokú školu tých čias, do talianskej Padovy, kde učili preslávení európski učitelia. Jesenius si v Padove prehlboval nielen vedomosti z medicíny, ale otvorenými očami sa díval i na spoločnosť, v ktorej žil. Padova totiž v tom čase patrila do Benátskej republiky. A republikánske zriadenie sa pokladalo za vzor dokonalosti, za štát, ktorému patrí budúcnosť. Všetci rebelovia a revolucionári tých čias nachádzali tu útočisko.

Koniec učňovských a tovarišských rokov

Cesta z Padovy smerovala domov. Vo Vratislavi sa však Jesenius veľmi nezohrial. Nechcelo sa mu byť praktickým lekárom, ktorý „mastičkári“ pri posteliach chorých. Túžil byť učencom na univerzite. Doma sa teda len oženil a zamieril do Wittenbergu, kde voľakedy začínal svoje vysokoškolské štúdiá. Tu mal siahodlhé dišputy, v ktorých preukázal všetku svoju múdrosť a vedomosti. A tak sa ani nemôžeme čudovať, že o pár rokov je už Jesenius na čele univerzity — stal sa jej rektorom. Stojí za tou istou katedrou, kde bol ešte nedávno slávny Martin Luther. Pritom sa venuje najmä učeniu o stavbe a zložení ľudského tela — anatómii, ale aj vede — ako toto ľudské telo možno liečiť operáciou — teda chirurgii. Pritom si ponechával ako svoju „lásku“ filozofiu a čoraz väčšími a väčšími sa začínal „miešať“ do politiky.

Správy o jeho učenosti došli až na cisársky dvor, ktorý bol vtedy v Prahe a sídlil v ňom cisár Rudolf II., obklopujúci sa vedcami najzvučnejších mien. Spomedzi nich sa s Jeseniom spriatelil najmä slávny hvezdár Tycho de Brahe, ktorý bol niekoľko mesiacov i jeho hosťom vo Wittenbergu. Aj iný slávny muž, historik Typotius, presvedčal Rudolfa II., aby Jesenia pozval do Prahy, že bude veľkou „vedeckou ozdobou“ jeho dvora.

Ján Jesenius pri pitve.

Písal sa rok 1600, keď skutočne Jesenius prišiel do Prahy. Tentoraz ešte len na návštevu k priateľom. Už vtedy však zapôsobil na všetkých Pražanov; uskutočnil totiž prvú verejnú lekársku pitvu ľudského tela, a to všetko s plnou podporou univerzity. Potom celú pitvu popísal a vydal vo Wittenbergu. ňou oslavoval tento nevšedný lekársky akt, ktorým sa bojovalo proti vtedajším predsudkom a poverám. A myslím, že najmä táto verejná pitva a sláva, ktorú Jeseniovi priniesla, rozhodli o tom, že v nasledujúcom roku cisár požiadal saského kurfirsta, aby uvoľnil Jesenia z wittenbergskej univerzity a poslal ho do Prahy. Tak sa začala pražská univerzita, ale aj dvorská kariéra Jána Jesenia.

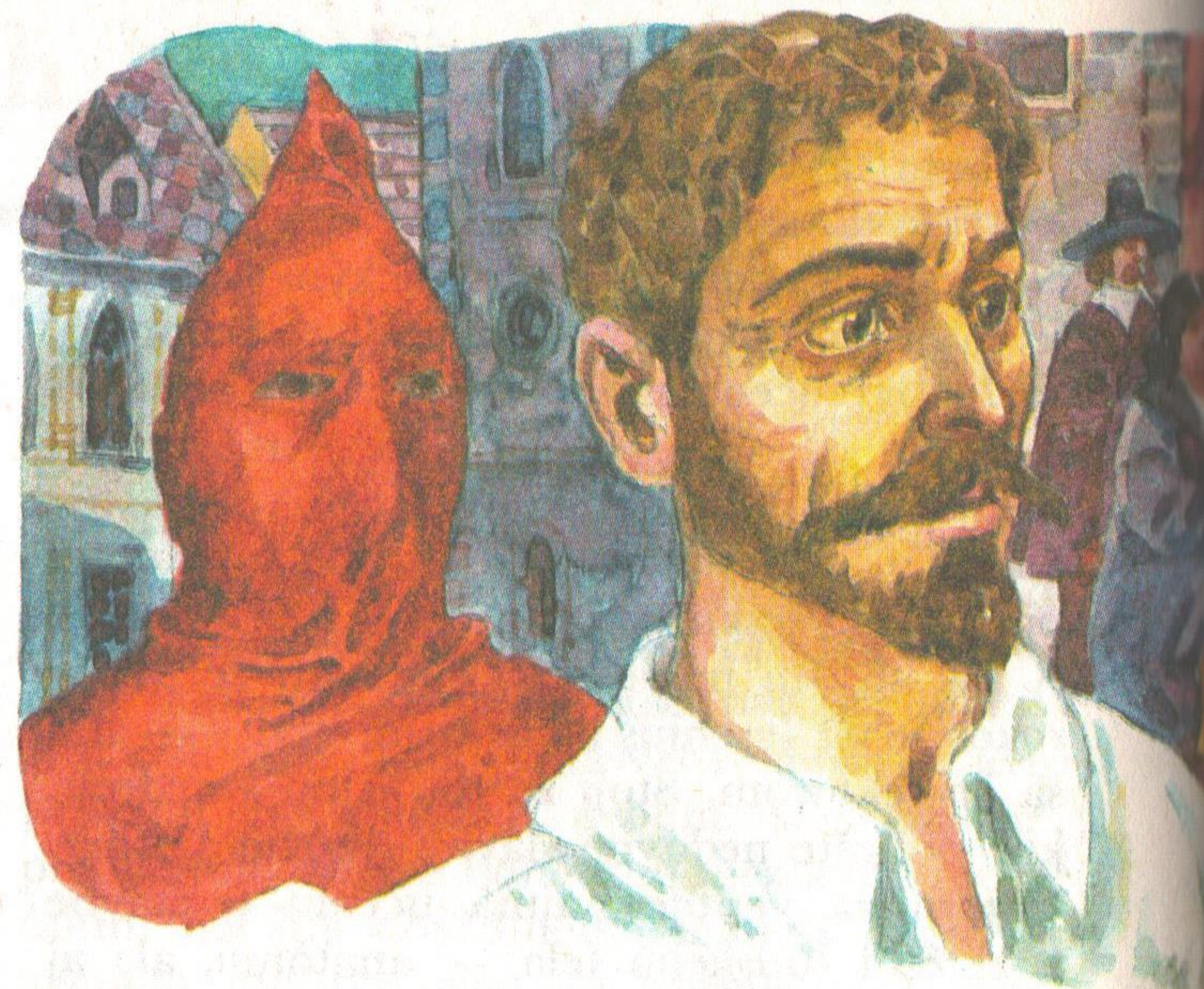
V službách politiky

Najprv sa Jesenius stal osobným lekárom cisárovho brata, kniežata Mateja. Keď sa tento stal uhorským kráľom, Jesenius sa čoraz častejšie stretával s domácim slovenským prostredím. Nový kráľ býval totiž vo Viedni a často chodieval do Bratislavy. Tu bol aj slávnostne, v martinskom dome, korunovaný. Celú korunovačnú parádu opísal Jesenius v samostatnej knižke, pričom sa pekne zmienil aj o našom dnešnom hlavnom meste. Čoskoro si na rodnom Slovensku našiel aj dobrých priateľov. Bol ním najmä palatín Ján Thurzo a vzdelanec z Turca Peter Réva. Jesenius sa často s nimi stretával a písal si. Atmosféra na dvore, ako aj zjavné nepriateľstvo viedenských kruhov spôsobovalo, že Jesenius sa čoraz väčšími vzdaloval od svojich vládcov a dostával sa do tábora opozície. Prechádzal medzi tých, ktorí nenávideli vládnúcich habsburských kráľov a cisárov, ale aj prepíate náboženské spôsoby, ktoré presadzovali. Svoj nesúhlas s Habsburgovcami vyjadril nielen tým, že takmer prestal používať pri svojom mene titul „uhorský rytier“, ale najmä tak, že načisto odišiel z panovníckeho dvora. Najprv sa trochu potúlal po svete, zašiel až na svoju starú

univerzitu do 1. alianca, no 16. oktobra roku 1617, keď nadchádzala voľba nového rektora pražskej univerzity, je už v Prahe a rád preberá rektorské žezlo. Vtedy sa v Prahe schylovalo k veľkej búrke, k otvorenému boju medzi katolícko-habsburskou stranou a odbojnou stavovskou opozíciou, v ktorej boli všetci nekatolíci. A univerzita, v ktorej neuhadol odbojný duch husitstva, chystá sa na tento veľký boj zodpovedne: stavia si na čelo muža, ktorý je nielen múdry, ale i dosť politicky skúsený a charakterovo pevný — nemení kabát zo dňa na deň. Nie je to nič zvláštne, že českí majstri si vybrali za rektora muža, ktorý sa hlási k Slovincu a Slovákom. Slávne Karolínium už predtým, ako aj v nasledujúcich rokoch, dýcha slovenským duchom. Pracuje tu Vavrínek Benedikt z Nedožier, autor slávnej českej gramatiky, vydanéj v Prahe roku 1603. V nej karhá svojich rodákov — Slovincov, lebo „u nichž jest největší zanedbanost v péči o jejich jazyk“. Vedľa Jesenia ako prorektor stojí iný Slovinc, profesor logiky a rečníctva, rodák z Banskej Štiavnice — Peter Fradelius. Vo všetkých svojich knihách — a nenapísal ich málo — veľmi milo spomína na svoju rodnú krajinu a mesto, kde vyrastal. Škoda, že zatiaľ o jeho živote i pražskom pôsobení vieme tak málo. Pri nich stojí i ďalší profesor a doktor, dekan artistickej fakulty — Daniel Basilius z Nemeckej, dnes Partizánskej Lupče. Bohato sa priženil do pivovaru na Malej Strane a jeho „salón“ sa stal honosným miestom, v ktorom sa stretávali naši humanisti, pripravujúci slávnosť pražskú univerzitu na veľký boj, ktorý vyvrcholil smutnou porážkou na Bielej Hore. Bola to zvláštna doba, kedy na povrch vo veľmi ušľachtilej podobe vystúpila bratská, slovensko-česká spolupráca. Mnohých účastníkov poznáme podľa mena, zatiaľ však vieme o ich živote a pôsobení len málo.

Rokovania s Gabrielom Bethlenom

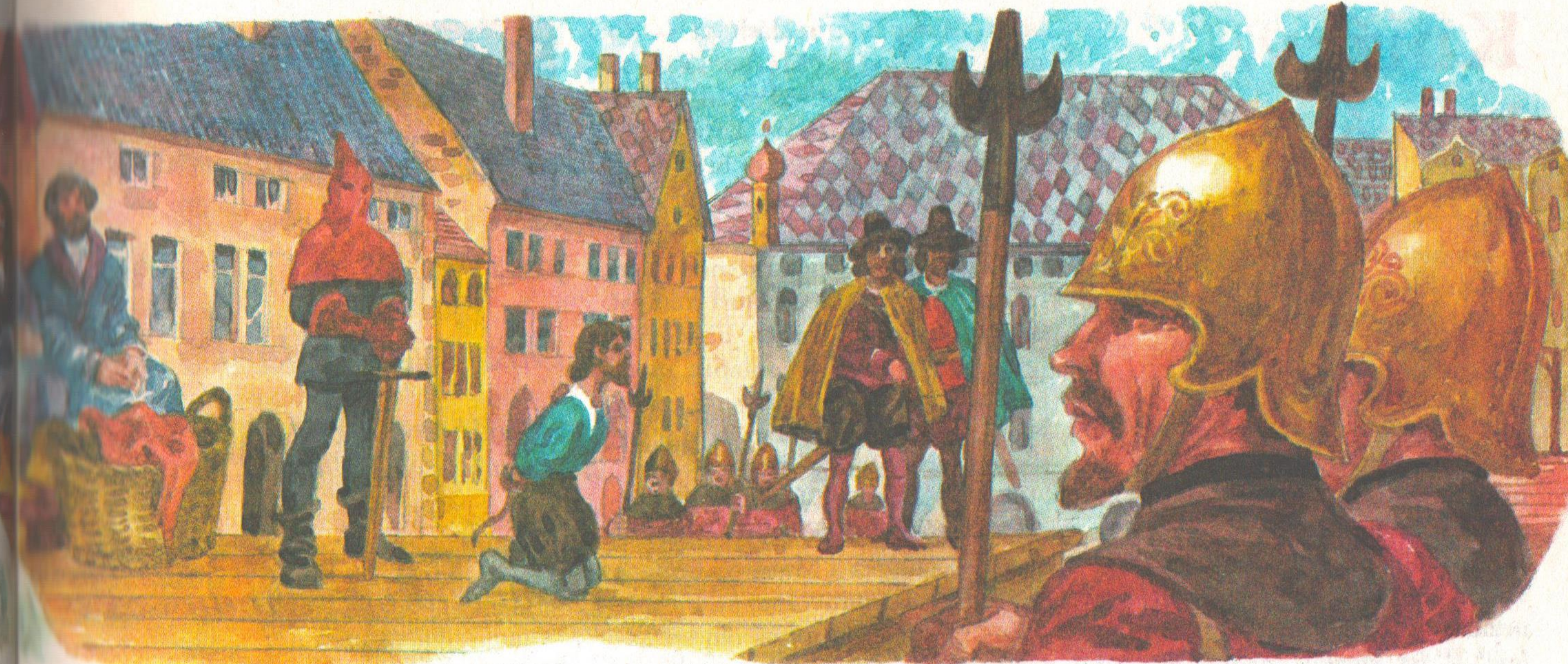
Keď sa rozohorela česká vojna proti Habsburgovcom, na východe, v ďalekom Sedmo-

Poprava na Staromestskom námestí.

hradsku sa zjavil nový nepriateľ habsburskej dynastie. Volal sa Gabriel Bethlen. Na sedmohradský kniežací stolec ho posadili Turci ešte v roku 1613. V lete roku 1619 vojensky vpadol na východné Slovensko, obsadil Košice a dal sa tu menovať pánom Uhorska a ochrancom nekatolíckeho obyvateľstva. O niekoľko týždňov sa zmocnil celého Slovenska a v októbri i samej Bratislavy. Na českej i na uhorskej strane sa horlivo pracovalo na tom, aby došlo k spojenectvu oboch táborov a aby tak vedno a s veľkou silou udreli na spoločného nepriateľa — Habsburgovcov. Kto iný bol pripravenejší pre všetky diplomatické misie a rokovania ako rektor Jesenius? Nedarilo sa mu však všetko tak, ako by si bol želal.

Už na snem do Bratislavy, ktorý sa konal v júli roku 1618, prišiel dosť neskoro. Snem sa končil, takže ho prijal iba palatín. K cisárovi, kam mal namierené, sa už nedostal. Spolu s bratom Danielom ho zajali, uväznili a odviezli do viedenského väzenia. Ešteže aj českí páni mali zajatcov, takže mohli Jesenia

vymeniť. Sotva sa však Jesenius na slobode ohrial, vyslali ho na snem do Banskej Bystrice. Ten zvolal Gabriel Bethlen, aby sa tu dal zvoliť za uhorského kráľa, ale aby súčasne rokoval o usporiadaní pomerov s Habsburgovcami a novým panovníkom Ferdinandom II. Zástupcovia českého štátu s Jeseniom na čele sa tu zas usilovali dohodnúť vojenské spojenie svojich armád s Bethlenom, aby tak mohli lepšie čeliť spojeným európskym habsburským vojskám.

Na sneme v Bystrici podal Jeseniovi mladý študent od Bratislavy A. Segner svoj pamätníček, aby mu slávny rektor do neho niečo napísal. A ten mu napísal iba jednu vetu:

„Čo robím, nie je pre smrteľníkov.“

Bola to výstižná veta. Čestný človek Jesenius už vtedy poznal, že ani protihabsburská opozícia, pri ktorej stojí, nevedie celkom čestný boj; protestantská šľachta, stavy i Bethlen — všetci bojujú len o moc a svoje majetky. Nikto z nich si nevšíma drobných pracovitých ľudí. Jesenius pochopil, že stavovský boj, v ktorom bojoval, nevybojuje

spravodlivejší poriadok, lepší štát a spoločenský systém pre čestných a pracovitých ľudí.

Vtedy sa už životná cesta Jána Jesenia naplnila. Po porážke českých stavov bol rektor Jesenius spolu s organizátormi odboja zatvorený a na Staromestskom námestí ohavne popravený. Jesenius ako politik a diplomat „zhrešil svojím jazykom“. Preto mu mal byť vytrhnutý a jeho telo malo byť za živa rozštvrtené. Ferdinand II. mu preukázal cisársku „láskavosť“. Jesenia rozštvrtili až po smrti.

Toto divadlo ukrutnosti a hrôzy sa odohralo 23. júna roku 1621. Jesenius, ktorému priatelia sľúbili, že sa postarajú o jeho dcérku, zomrel však statočne.

Ak pôjdete k starému pražskému orloju, pokloňte sa na mieste popravy statočnému človeku, ktorý vedel, že bojoval prehratý boj, ale dobojoval ho do konca.

(Pokračovanie)

Píše doc. dr. MATÚŠ KUČERA, CSc.

ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Knižky, ktoré ťa potešia

Prvý mesiac školy je za nami. Slohové úlohy o prázdninách sú napísané, pomaly sa začínaš tešiť na prvý sneh, zavše si postažuješ na školské povinnosti. Veď tak je to vari každý rok a hádam v každej škole. Ale možno ti ani na um nezide, že to isté postačí spisovateľovi — na knižku. Všimni si tieto názvy kníh: Letná fujavica, Sneh je môj kamarát, Ondrej Ondrejko a Zelený kráľ, Tisíc vymeškaných hodín. Všetky vytvoril spisovateľ JÁN BEŇO. V maminej a otcovej knižnici môžeš nájsť jeho knihy poviedok pre dospelých, lebo patrí k tým slovenským autorom, ktorí píšu pre dospelých aj pre deti — malé i veľké.

Cyril Mazúch je ešte len predškôľák, ale keď ťa s ním Ján Beňo zoznámí, uznáš, že je aspoň taký šikovný ako druháčka Beáta. Tá sa trochu vyťahuje, ale Cyril, sotva sa naučil lyžovať, čože robil? Učil lyžovať krpcov — tých ešte menších ako on. Je to chlapík, ktorý pyšne povie: *Sneh je môj kamarát.*

Hrdinovia z knihy *Ondrej Ondrejko a Zelený kráľ* to nemajú také ľahké. Zjesť tri čerešne a premeniť sa z prváka na vtáka, sedieť vo svojej

lavici, a nepísať, nehlasiť sa — čo môže byť horšie? Možno sa ti to takto zdálo aj pozdávaj, ale keď si prečítaš rozprávku *Tri šťastné čerešne*, iste si povieš, ako dobre, že sa také príhody nestávajú každý deň.

Letná fujavica? Nie je veru iba tak, keď sa z družstevného dvora stratí traktor, dvaja chlapci, ktorí mali ísť na postriežku na diviaky, ba záhadne zmizne aj cigánsky chlapec, ktorý mal byť aspoň polomŕtvý. Tí malí nech sa neboja — knižka je pre čitateľov od 11 rokov.

A komuže sa pošastí *Tisíc vymeškaných hodín?* Ani Martin a Ondrej a ostatní chlapci z Malej Slatiny ich nevymeškali dobrovoľne. Osem mesiacov predĺžených prázdnin im nanútilo čosi, čo mohli pomenovať iba vojna. Spočiatku všetko pre nich bolo vzrušujúce a zaujímavé, ale keď sa k dedine priblížil front, aj trinásťroční chlapci spoznali strach, smútok a utrpenie.

Dve úspešné knihy Jána Beňu *Jeden granát pre psa* a *Škola sa začína v máji* (za tú získal Cenu Zväzu slovenských spisovateľov) vyšli pod spoločným názvom *Tisíc vymeškaných hodín* v roku 35. výročia oslobodenia našej vlasti.

Všetky tieto diela som ti nespomenula náhodou: 3. októbra oslávi Ján Beňo životné jubileum, päťdesiat rokov. Možno mu budú chcieť zablahoželať deti z jeho rodnej Slatinky alebo školáci zvolenského gymnázia, kde maturoval — a tí, ktorí aj nenapíšu, ale prečítajú si jeho knižky, budú bohatší o čitateľský zážitok.

MAGDA BALOGHOVÁ

hry, lebo do žrebovania zaradíme všetky správne odpovede a piatich výhercov odmeníme peknou knihou. Odpovede posielajte do 15. októbra na korešpondenčnom lístku. Nezaбудnite pripísať svoju adresu a vek.

Zahádam ti hádanku

JOZEF PAVLOVIČ

Dozretá hádanka

*Hrkajú v poli hrkálky,
hrkajú čierne korálky.*

Čo je to?

Bublínková hádanka

*Kuchárka ma nevarí,
kypím sama v pohári.*

Čo je to?

Drievková hádanka

*Nájomníkov plný dom,
no len jedna posteľ v ňom.*

Čo je to?

Porúbaná hádanka

*Zaryjem sa do polena
nosom,*

ale zato nie som drevo.

Čo som?

Čo je to?

Odpovede na hádanky posielajte do 15. októbra na korešpondenčnom lístku, s udaním svojej celej adresy a veku. Do žrebovania zaradíme každého, kto uhádne aspoň tri hádanky. Trom výhercom pošleme knihu.

Zápisník Slniečka

Dvadsať rokov exportu Mladých liet. Pod týmto názvom bola v priestoroch Domu detskej knihy vydavateľstva Mladé letá otvorená od 15. júna do 23. septembra výstava, ktorá v priereze predstavila najúspešnejšie knižky pre deti a mládež, vyvezené v cudzojazyčných mutáciách do zahraničia; od leporel a kníh pre najmenších (napr. M. Haľamová *Hodinky*, S. Prokofiev *Peťo a vlk*, Varila *Myšička kašičku*, M. Válek *Veľká cestovná horúčka*), cez rozprávky (P. Dobšinský *Slovenské rozprávky* s ilustráciami nár. umelca L. Fullu, S. Czambel *Janko Gondášik a zlatá pani*, M. Ďuričková *Biela kňažná*, Mme d'Aulnoy *Pávi kráľ*, R. Moric *Rozprávky z lesa*), realistickú, príbehovú prózu (K. Jarunková *Jediná*, Brat mlčanlivého Vlka) až po knihy náučné (J. Wágner a N. Schneiderová *Safari pod Kilimandžárom*, jazyková obrázková knižka *Ako Peter, Bobík a Murka prežili prázdniny* od P. Spáleného a E. Ružičkovej). Expozícia zahŕňovala celkovo 120 kníh.

Z podnetu Zväzu československých spisovateľov uskutočnila sa v čase Svetového mierového zhromaždenia v Československu výstava českých a slovenských detských

kníh — poézie, prózy, prekladov a cudzích jazykov i našich kníh v cudzích jazykoch. Expozícia bola umiestnená v Dome čs. spisovateľov na Dobříši.

V dňoch 6.—8. júna zasadala vo Varšave medzinárodná porota Ceny Janusza Korczaka 1983, ktorej členkou bola aj dr. Lýdia Kyselová. Porota udeľila dve hlavné ceny (poľskej spisovateľke E. Nowackej a holandskej spisovateľke M. Diekmannovej), tri medaily (sovietskemu spisovateľovi V. Železnikovovi, americkej spisovateľke N. Babbittovej a západonemeckej spisovateľke M. Presslerovej) a tri čestné uznania so zápisom na čestnú listinu (japonskému spisovateľovi S. Watanabemu, švajčiarskej spisovateľke R. Bhattovej a dvojici švajčiarskych spisovateľov J. Müllerovi a J. Steinerovi). Cena Janusza Korczaka sa udeľuje za významné diela s humanistickým poslaním, a to v kategórii literatúry pre deti a v kategórii literatúry o deťoch.

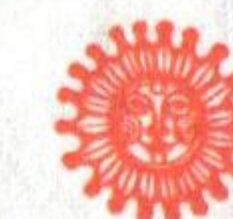

Za zbierku krátkych próz zo života školákov *Žalobaba* získal zasl. umelec Rudo Moric čestný diplom Ceny Maxima Gorkého 1983. Cena Maxima Gorkého je medzinárodnou cenou socialistických národných sekcií IBBY za prózy zo súčasného života detí. Udeľuje sa každé dva roky na návrh medzinárodnej poroty. Cenu predstavujú 3 medaily a 3 čestné uznania. O Cene Maxima Gorkého 1983 rozhodla medzinárodná porota, v ktorej ČSSR zastu-

poval literárny kritik a teoretik dr. Václav Stejskal. Porota zasadala v Berlíne v dňoch 24.—27. mája.

Deviateho septembra 1983 bolo slávnostne otvorené 9. Bienále ilustrácií Bratislava. V jeho rámci sa už tradične konalo medzinárodné sympóziu na tému *Historický vývoj umenia ako zdroj podnetov vo vývine ilustrácií detskej knihy*, medzinárodné stretnutie vydavateľstiev detskej literatúry zo socialistických krajín, na ktorom hlavný referát predniesol prof. dr. František Holešový — o súčasnom stave ilustrácií detských kníh v socialistických krajinách s ohľadom na účasť na BIB, a priateľské stretnutie zástupcov socialistických národných sekcií IBBY, ako aj výstavy kníh pre deti, besedy s autormi a autogramiády.

V dňoch 28. a 29. septembra 1983 uskutočnil sa v Kultúrnom a informačnom stredisku NDR v Bratislave seminár na tému *Literatúra pre deti a mládež NDR a ČSSR* vo výskume a vyučovaní. Usporiadali ho vydavateľstvo *Mladé letá* a Kruh priateľov detskej knihy na Slovensku, Spoločnosť priateľov knihy pro mládež a Lektorát nemeckého jazyka a literatúry FFUK v Bratislave. Na seminári predniesli svoje príspevky poprední predstavitelia literárnej vedy z oblasti literatúry pre mládež v ČSSR a NDR.

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež.

Adresa redakcie: 821 08 Bratislava, Klincková 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor

dr. Juraj Klaučo, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor Ondrej Mariássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do

zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače. Gottwaldovo nám. 6, 813 81 Bratislava. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

ŠÍPKOVÁ RUŽENKA

1) za 3 vrchmi
za 3 dolinami
a 3 riekami

bolo KRÁĽOVSTVO,
do ktorého zablúdl
princ RUŽOMÍR.

2) Na cestách-
necestách bol už
3 roky a do
SMIECHU mu ne-
bolo. Nevyslobodil
 ešte ani jednu
princeznú.

3) Prečo
blúdl
RUŽOMÍR?
Lebo v
jeho kra-
ľovstve a okolí nebola
ani jedna princezná.
V noci z trinásteho
na 14. zmizli všetky.
Najkrajšie
umiesli sarkány a
tie škaredšie zakliala
čarodejnica na žaby.

4) PRINC nabral na
zámok obrásdený
ružami.

5) Prešiel sa
ku dverám, ale
ďalej sa nedostal.

6) Darmo hľadal KLÚČ
na zvyčajných miestach.
(POD KAMEŇOM)
Nenašiel NIČ.

7) Z rozprávok vedel, že
vo veži spi spanilá
a súmerná panna.

8) Predpokladal, že sa pichla
do prsta
a raspala.
Bola so
pravda.

9) ALE
KDE
NAJŠŤ KLÚČ?
???

10) Chcel by som
sa za Ružomíra
prihovoriť, keď
sak pekne prosí:

MILÉ DETI!
POMÔŽTE MI, PROSÍM,
HLÁDAŤ KLÚČ OD
ZÁMKU. TU V OKOLI
MUSÍ BYŤ!!!

11) Veď aký by so bol
princ bez princeznej?
Uhádl ste? (ANDROTS)

12) AK BY STE kľúč našli,
oznámte ho do Lniečka.
Máme na Ružomírovu
telefónne číslo. Počivemu
nálezcovi SLUBIL
polovičku (1/2) čokolado-
vého kráľovstva.

